

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Допущений до захисту

Директор ННПО,

Ганич О.А. _____

« ____ » _____ 20__ р.

Випускна кваліфікаційна робота

магістра

(освітній ступінь підготовки)

на тему «Розвиток системи соціального захисту населення в Україні»

Виконав: студентка II курсу, групи ДС-22-19Б

(шифр групи)

Напряму підготовки (спеціальності)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Проценко О.О.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник Д.Є.Н., доцент, професор кафедри економіки підприємства

Кравченко С.І.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

к.є.н., доц., доц. кафедри ЕПР Следь О.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

Кер. спр. Вик. ком. Мирноградської міської ради Новосельцева О.В.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____

(підпис)

Покровськ – 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Освітній ступінь підготовки – **магістр**

Спеціальність **281 Публічне управління та адміністрування**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННПО

_____ О.А. Ганич

« ____ » _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я
на випускню кваліфікаційну роботу

_____ Проценко Олени Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Розвиток системи соціального захисту населення в Україні»,

керівник роботи Кравченко Сергій Іванович, д.е.н., доцент, проф. кафедри

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом навчального закладу від «15» грудня 2020 р. № 880

2. Строк подання студентом закінченої роботи 12 березня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, Закони України, Укази Президента України, Постанови Міністерства Соціальної політики України, інтернет-ресурси, аналітичні, статистичні дані за темою «Розвиток системи соціального захисту населення в Україні»

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Загальнотеоретичні основи формування системи соціального захисту населення;

2. Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування системи соціального захисту населення в Україні;

3. Рекомендації із вдосконалення системи соціального захисту в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу: демонстраційний матеріал на листах формату А4.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Д.е.н., доц., проф. кафедри ЕПР Кравченко С.І.		
1	Д.е.н., доц., проф. кафедри ЕПР Кравченко С.І.		
2	Д.е.н., доц., проф. кафедри ЕПР Кравченко С.І.		
3	Д.е.н., доц., проф. кафедри ЕПР Кравченко С.І.		
Висновки	Д.е.н., доц., проф. кафедри ЕПР Кравченко С.І.		

7. Дата видачі завдання 15 грудня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дата видачі завдання на дипломну магістерську роботу	15.12.2020	
2	Написання роботи та внесення виправлень після редагування науковим керівником окремих розділів дипломної магістерської роботи та її оформлення відповідно до вимог	30.12.2020	
3	Оформлення, отримання відгуку керівника на роботу	18.01.2021	
4	Рецензування дипломної магістерської роботи (при собі мати повний комплект документів)	02.02.2021	
5	Отримання довідки про впровадження результатів дослідження в організації	08.02.2021	
6	Допуск дипломної магістерської роботи у завідувача кафедри (при собі мати повний комплект документів, ілюстративний матеріал)	22.02.2021	
7	Передача пояснювальної записки та всіх матеріалів секретарю ЕК	08.03.2021	
8	Підготовка до захисту дипломної магістерської роботи	15.03.2021	
9	Захист дипломної магістерської роботи	26.03.2021	

Магістрант _____
(підпис)

Проценко О.О. _____
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Кравченко С.І. _____
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Проценко О.О. «Розвиток системи соціального захисту населення в Україні» / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2021.

В дипломній роботі розкрито загальнотеоретичні основи формування системи соціального захисту населення. Уточнено сутність поняття соціального захисту населення. Визначено основні функції та принципи соціального захисту населення. Охарактеризовані основні елементи системи соціального захисту населення. Опрацьовано інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування системи соціального захисту населення в Україні. Охарактеризовано основні проблеми розвитку системи соціального захисту в Україні. Проаналізовано стан соціального страхування в Україні. Досліджено стан соціального обслуговування населення в Україні. Проаналізовано стан соціального забезпечення в Україні. Запропоновано рекомендації із вдосконалення системи соціального захисту в Україні. Визначено основні напрями вдосконалення системи соціального захисту. Обґрунтовано шляхи реформування системи соціального захисту населення. Визначені характерні етапи вдосконалення системи соціального захисту населення.

Ключові слова: РОЗВИТОК, СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ, СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА, СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, ВДОСКОНАЛЕННЯ,

Список публікацій здобувача:

1. Проценко О.О. Розвиток соціальної сфери України в умовах євроінтеграційних процесів. // Збірник конференції по тезам X Міжнародної науково-практичної конференції; «Наука, Суспільство, Освіта: Актуальні питання та перспективи розвитку» (м. Харків, 29-31 серпня 2020 р.).

2. Проценко О.О. Пропозиції щодо вдосконалення законодавчої бази України щодо роботи з батьками, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків// Збірка конференції I Міжнародної науково-практичної конференції "Пріоритетні напрями науки та розвиток технологій" (м. Київ, 27-29 вересня 2020 р.).

SUMMARY

Protsenko OO "Development of the system of social protection of the population in Ukraine" / Final qualification work for a master's degree in specialty 281 "Public Administration" - SHEE DonNTU, Pokrovsk, 2021.

In the diploma work the general theoretical bases of formation of system of social protection of the population are opened. The essence of the concept of social protection of the population is specified. The main functions and principles of social protection of the population are determined. The main elements of the social protection system are described. Information and analytical support for the functioning of the social protection system in Ukraine has been worked out. The main problems of development of the social protection system in Ukraine are described. The state of social insurance in Ukraine is analyzed. The state of social services in Ukraine is studied. The state of social security in Ukraine is analyzed. Recommendations for improving the social protection system in Ukraine are offered. The main directions of improvement of the social protection system are determined. Ways of reforming the system of social protection of the population are substantiated. Characteristic stages of improvement of the system of social protection of the population are defined.

Keywords: DEVELOPMENT, SOCIAL PROTECTION SYSTEM, SOCIAL INSURANCE, SOCIAL ASSISTANCE, SOCIAL SERVICE, VDONSON

List of applicant's publications:

1. Protsenko OO Development of the social sphere of Ukraine in the conditions of European integration processes. // Proceedings of the conference on theses of the X International scientific-practical conference; "Science, Society, Education: Current Issues and Prospects for Development" (Kharkiv, August 29-31, 2020).

2. Protsenko OO Proposals to improve the legal framework of Ukraine on working with parents who evade parental responsibilities // Proceedings of the First International Scientific and Practical Conference "Priorities of Science and Technology Development" (Kyiv, September 27-29, 2020).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	10
1.1. Уточнення сутності поняття соціального захисту населення.....	10
1.2 Основні функції та принципи соціального захисту населення.....	17
1.3. Характеристика основних елементів системи соціального захисту населення.....	26
2. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	34
2.1. Характеристика основних проблем розвитку системи соціального захисту населення в Україні.....	34
2.2. Аналіз стану соціального страхування в Україні.....	40
2.3. Стан соціального обслуговування населення в Україні.....	46
2.4. Аналіз стану соціального забезпечення в Україні.....	51
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ІЗ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	55
3.1. Основні напрями вдосконалення системи соціального захисту.....	55
3.2. Особливості реформування системи соціального захисту населення.....	61
3.3. Визначення характерних етапів вдосконалення системи соціального захисту населення.....	67
ВИСНОВКИ.....	70
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	73
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Соціальний захист населення є невід’ємною складовою соціальної політики будь-якої держави. Суть соціального захисту полягає в наданні державою допомоги найбільш незахищеним верствам населення, шляхом заходів, які реалізуються відповідними органами державної влади та видатків з бюджету. До найбільш незахищених верств населення в Україні належать: пенсіонери, громадяни з особливими потребами, малозабезпечені та багатодітні сім’ї, працівники що втратили роботу та інші особи, які опинились у складних життєвих обставинах.

Розвиток системи соціального захисту України знаходиться в тісному контакті з гарантуванням захисту життєво важливих інтересів кожного громадянина, суспільства і держави. Ці фактори являються визначальними для розвитку країни.

Сутність соціальної політики держави полягає в підтримці відносин як між соціальними групами, так і всередині них, забезпеченні умов для підвищення благоустрою, рівня життя членів суспільства, створенні соціальних гарантій у формуванні економічних стимулів для участі в суспільному житті.

При цьому слід зазначити, що соціальна політика держави, яка виступає складовою заходів, що проводяться державою з метою покращення стану соціального захисту в цілому, тісно пов'язана з загальноекономічною ситуацією в країні.

Вагомий внесок у розвиток теоретичного підґрунтя щодо розвитку системи соціального захисту населення в Україні внесли вітчизняні і зарубіжні науковці, зокрема, такі як: Є. Мачульська, Е.Тучкова, М.Захаров, А. Житлер, Н. Борецька, М. Денисов, С. Сіденко, П. Спікер та ін. Однак, недостатньо дослідженими, залишаються напрями розвитку соціальної сфери в сучасних умовах.

Метою роботи є поглиблення теоретичних положень та удосконалення практичних інструментів забезпечення розвитку системи соціального захисту населення в Україні.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення соціального захисту громадян і гарантування отримання соціальної допомоги та послуг особам, які їх потребують, соціальні та правові відносини, що складаються в процесі вироблення та реалізації державної політики у сфері розвитку соціального захисту населення в Україні.

Предметом дослідження є основні проблеми та орієнтири у сфері забезпечення розвитку системи соціального захисту населення в Україні в сучасних умовах, механізми державної політики у сфері соціального захисту населення.

Зазначена мета зумовила необхідність постановки та вирішення таких **завдань**:

- уточнити сутність поняття соціального захисту населення;
- охарактеризувати функції та принципи соціального захисту населення;
- окреслити характеристику основних елементів системи соціального захисту населення;
- охарактеризувати основні проблеми розвитку системи соціального захисту в Україні;
- проаналізувати стан соціального страхування в Україні;
- проаналізувати стан соціального обслуговування населення в Україні;
- проаналізувати стан соціального забезпечення в Україні;
- зазначити основні напрями вдосконалення системи соціального захисту
- запропонувати рекомендації щодо реформування системи соціального захисту населення;
- визначити етапи вдосконалення системи соціального захисту.

Методи дослідження. Теоретичною основою роботи є нормативно-правова база, яка регулює відносини у сфері забезпечення розвитку соціального захисту, сучасна теорія соціальної політики та соціального захисту, законодавчі та нормативно-правові акти України – Конституція та закони України, а також наукові праці вітчизняних і закордонних учених з питань розвитку механізмів забезпечення розвитку соціального захисту населення. Для вирішення завдань

магістерської роботи було використано такі методи як описовий, аналітичний, практичний та метод впровадження.

Основний науковий результат полягає у вдосконаленні системи соціального захисту населення в Україні, визначенні основних напрямів вдосконалення та впровадження етапів реформування системи соціального захисту населення в Україні.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення процесу забезпечення ефективного розвитку системи соціальної захисту населення та впровадження нових методів для їх реалізації. Основні положення та висновки, викладені в роботі, можуть розглядатись при проведенні нарад в умовах роботи органів місцевого самоврядування та закладів що забезпечують соціальний захист населення, як по всій території України, так і в місті Мирноград (додаток А).

Особистий внесок автора. Випускна кваліфікаційна робота є науковою працею, у якій обґрунтовано авторський підхід до особливостей забезпечення соціального захисту населення та надання соціальних послуг особам, які опинились у складних життєвих обставинах. Наукові розробки, висновки, положення і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно і є особистим науковим внеском.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. За темою дослідження опубліковано тези у збірнику матеріалів X Міжнародній науково-практичній конференції «Наука, Суспільство, Освіта: актуальні питання та перспективи розвитку» та наукову статтю у збірнику I Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрямки науки та розвиток технологій» (додаток Б).

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 46 найменувань та 2 додатки. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 80 сторінок. Робота містить 9 таблиць та 14 рисунків.

1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Уточнення сутності поняття соціального захисту населення

У світі сучасних проявів соціального та економічного розвитку соціальний захист висвітлюється в державі, як вихід та спосіб підтримки людського потенціалу та капіталу, та зовсім не має на увазі, як тягар який допомагає підтримати життєздатність непрацездатних, нужденних та неспроможних громадян держави. Так соціальний захист має бути розглянутий, як спосіб укріплення продуктивності людей завдяки підтримці освічених та здорових громадян.

Держава розробляє та упроваджує програми соціального захисту, розвитку роботи з працевлаштування, підвищення рівня життя людей, надання змоги заробляти та отримувати мінімальний рівень заробітної плати, впровадження заходів соціального забезпечення тим особам, які потребують цього найбільше. Система соціального захисту має бути не тільки інструментом кризового втручання, а й нести в собі функцію профілактики негативного впливу ризиків соціального характеру на життєдіяльність та процеси розвитку держави та громадян. Таким чином усуваються прояви нерівності та перерозподіляє суспільні блага, стаючи інструментом зменшення негативних проявів та подолання або недопущення проблем з адаптацією соціальних груп, сімей або осіб.

Завдання та суть соціального захисту різними поглядами вчених та дослідників нашої країни сформовані та трактуються по різному. Деякі з них дають розгорнуте трактування цього поняття, а хтось вказує на звужений його зміст. Коротка характеристика досліджуваних підходів наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 Основні варіанти тлумачення поняття «Соціальний захист»

№ з/п	Автор	Значення поняття «соціального захисту»
1	Є. Мачульська	Діяльність держави, спрямовану на забезпечення процесу формування і розвитку повноцінної особистості [3, с. 34].
2	Е.Тучкова, М.Захаров та А. Житлер	У розрізі чіткого та невід'ємного поєднання з соціальним забезпеченням, розуміючи кожен з цих термінів як складову впровадження іншого [4, с.62].
3	Н. Борецька	Система соціальних та економічних прав та гарантій, що закріплюються державою і реалізуються її соціальною політикою на основі механізмів забезпечення життєвого рівня, достатнього для відтворення і розвитку особистості на всіх етапах життєдіяльності людини [5, с. 84].
4	М. Денисов	Політика держави щодо забезпечення конституційних прав і мінімальних гарантій людині незалежно від її місця проживання, національності, статі і віку [6, с. 67]
5	С. Сіденко	Сукупність законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які надає суспільство кожному своєму члену в разі безробіття, втрати або різкого скорочення доходів, хвороби, народження дитини, виробничої травми, інвалідності, старості тощо [7, с.27].
6	О. Сергієнко	Реалізація права на забезпечення в разі повної, часткової, або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від людини причин, а також в старості, та в інших випадках передбачених законодавством [10, с. 31]

Продовження таблиці 1.1.

№ з/п	Автор	Значення поняття «соціального захисту»
7	Юридичне поняття	Система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків [28]
8	За Законом України «Про соціальний захист»	Протидія соціальному напруженню в суспільстві, що може бути зумовлене майновою, етнічною, релігійною чи іншою нерівністю, пом'якшення наслідків бідності та інших негативних явищ, забезпечення рівня життя непрацездатного населення не нижче прожиткового мінімуму встановленого державою
9	Авторське бачення	Сукупність заходів з запобігання виникненню негативних соціальних явищ з метою забезпечення соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків

Є. Мачульська вважає що соціальний захист це діяльність держави, яка забезпечує формування і розвиток повноцінного громадянина. Дослідниця має на увазі, що соціальний захист треба розуміти як забезпечення від держави охорони навколишнього середовища, здоров'я, оплати праці та впевненості людей в інших заходах необхідних для нормального життя громадян та стабільного функціонування країни.

М. Буянова пропонує поглянути на це значення з іншого, більш широкого спектра, визначаючи, що соціальний захист є допомогою в декількох галузях: трудовому праві, сімейному, житловому, цивільному та екологічному.

Дослідники Е. Тучкова, А. Житлер та М. Захаров розглядають соціальний захист з боку поєднання з соціальним забезпеченням, чітко та невід'ємно, вважаючи кожне з цих значень як причинно-наслідкові зв'язки.

Н. Борецька розглядає соціальний захист як систему економічних та соціальних прав, що гарантуються державою та впроваджуються її соціальною політикою засновуючись на принципах забезпечення достатнього життєвого рівня для розвитку громадян на різних етапах життя особистості. На мою думку це визначення є найвдалішим, тому що враховує обіцяні державою соціально-економічні права і пояснюють завдання цих гарантій.

За М. Денисовим видно визначення соціального захисту, як політики держави, як гаранта дотримання прав і мінімальних доходів людини незалежно від її місця знаходження, статі, національності та віку.

С. Сіденко досліджуючи соціальний захист вважає, що це поняття можна трактувати як систему економічних, соціальних та правових стандартів закріплених законодавством, які будуть надані кожному громадянину в разі потрапляння в складні життєві обставини, втрати доходів, безробіття, інвалідності тощо. Це визначення не показує законодавчих гарантій, які надані суспільством громадянину.

О. Новікова вважає соціальний захист як систему заходів проявлення деяких чинників на різних етапах їх проявлення і розвитку та з надання соціальних гарантій на етапах ризиків потрапляння до складних життєвих обставин деяких груп суспільства.

За Ю. Шклярським соціальний захист є системою форм, які підходять для надання захисту від різних ризиків та гарантує у випадку погіршення фінансового стану особи.

О. Сергієнко вважає соціальний захист реалізацією прав на допомогу, яку гарантує держава у разі втрати працездатності, повної або часткової, втрати годувальника та інших незалежних від людини випадків передбачених законодавчою базою.

В. Шайхатдінова надає поняттю соціальний захист своє визначення. Дослідниця вважає, що до цього поняття входить сукупна діяльність держави та органів місцевого самоврядування, організацій не заборонених законодавством, які допомагають та надають сприятливе для людини навколишнє середовище, підприємства, які працюють в системі охорони материнства та дитинства, охорони здоров'я громадян, навчання та професійного орієнтування громадян, регулювання та стабілізування прибутків та моніторинг видатків, надання громадянам житла, матеріального обслуговування та забезпечення працездатних людей соціальною підтримкою.

Схожої думки вченні соціально-економічних наук В. Буряк, С. Синчук. Дослідники вважають, держава може забезпечити соціальний захист категоріям, які його потребують шляхом здійснення соціальної функції у розрізі суспільних відносин.

В широкому понятті соціальний захист є окремим визначенням суспільних відносин, які є в державному органі, який показує спроможність суспільних відносин, які існують у суспільстві і державі для забезпечення рівних та достатніх можливостей людини для різного типу розвитку та гідного життя.

Дослідники, які вивчають питання соціального захисту населення в умовах стрімкого сучасного розвитку, мають єдину думку щодо соціального захисту як прояву, який стосується категорій громадян, які опинились в складних життєвих обставинах та малозабезпечених верств населення. Далі, розглянувши вище зазначені завдання соціального захисту різняться. Дослідники вважають соціальний захист як більш широку програму для суспільства та різних його категорій в прагненні досягнути рівноправного рівню життя громадян. Але завдяки вченим можна виділити позитивні моменти, кожен зазначений в дослідках момент має своє місце в системах соціального захисту у більшості держав, які займають високі місця у розвитку та підтриманню рівня життя у своїх країнах.

Так пояснення та розкриття поняття соціального захисту є дискусійним та має різні значення у колах дослідників та вчених. Його порівнюють із соціальним забезпеченням, а інколи й надають йому протилежного значення.

Треба спробувати надати цьому поняттю сукупного, власного значення за допомогою узагальнення всього запропонованого науковцями матеріалу:

- це ряд відносин у суспільстві, яка є на меті задовільнення потреб громадян та їх особистих матеріальних інтересів шляхом розподілу активів спеціальних фондів;
- виконується державою завдяки коштам суспільства;
- кошти, які зазначені вище надаються додатково до заробітної плати або замість неї за критеріями визначеними законом України при втраті працездатності або зниження заробітної плати тощо.

Під час здійснення державою заходів щодо соціального захисту можна виділити три рівні:

- державний рівень це рівень у якому розподіл видатків відбувається на суспільному рівні. Цей рівень представлений сукупністю соціального забезпечення в державі шляхом соціальної допомоги та соціальним страхуванням;
- другий рівень суспільний. Цей рівень виконується шляхом розподілу доходів в одній категорії населення, у визначеному колективі профспілковій організації тощо.
- третій рівень – індивідуальний. За цим рівнем розподіл доходів виконується в індивідуальному порядку щодо законодавства та відповідно потреб та спроможності колективів та окремих осіб. На цей рівень впливають заощадження індивідуальні та групові, страхування та інше.

Якісними складовими соціального захисту громадян в Україні є:

- соціальне забезпечення;

- соціальна допомога;
- соціальне страхування;
- соціальні гарантії держави населенню.

Так, соціальний захист населення в Україні є системою соціально-економічних відносин. Так, як наслідки ризиків соціального характеру мають вплив на стабільність у державі головним об'єктом який регулює соціальний захист є держава. Аналізуючи соціальні ризики та їх вплив на рівень життя громадян, соціальний захист та його чинники з'єднуються такими елементами:

- соціальні пільги окремим категоріям населення;
- соціальне страхування;
- соціальна допомога;
- соціальне забезпечення.

Соціальну діяльність держави, потрібно розглядати, як сукупність соціальних, економічних та правових відносин, які направлені на досягнення достатнього рівня життя осіб та сімей.

Таким чином, соціальний захист та його структура невід'ємно пов'язана з державною діяльністю у сфері соціального захисту. Під цим значенням треба розуміти практичну реалізацію напрямів соціальної політики, як важливу складову державної функції.

Так, соціальний захист має декілька понять, широке та вузьке. У першому розумінні, широкому, соціальний захист представлений, як функція держави, направлена на формування повноцінного громадянина та розвитку особистості, надання умов для соціалізації й утворення особистості в житті. У другому, вузькому, як система соціальних, економічних та правових гарантій, які гарантують додержання важливих соціально-економічних прав людини.

1.2. Основні функції та принципи соціального захисту населення

Соціальна країна має брати деякі функції загальнодержавного характеру на себе, такі, як освіта, культура, охорона здоров'я, пенсія та інші напрями соціального забезпечення та захисту. Ці напрями мають бути пріоритетними у соціально навантаженій державі де вектор розвитку направлений на підтримку громадян та людського капіталу. Є держави в яких ці функції вважаються найголовнішими, такі країни вважаються соціально орієнтованими за шляхом розвитку. На практиці країна буде соціально орієнтованою тільки в тому випадку коли її напрями повернуті у бік забезпечення та реалізації гарантій та прав, які надані громадянам за Конституцією та законами країни.

Коли в державі дотримуються демократичних принципів та впроваджується соціальна політика, яка має забезпечити достатній рівень життя та різносторонній, та різнобічний розвиток людей. Функції це окремі та близько зв'язані між собою типи діяльності стосовно соціального захисту, під час реалізації функцій і наповнення їх новим змістом. Це порівняно самостійні та близько зв'язані між собою сфери діяльності громадян. Важливим з них є:

- економічна;
- господарська;
- побутова;
- психологічна;
- педагогічна;
- соціальна;
- медична;
- юридична;
- культурна;
- організації праці.

Розглянути основні функції соціального захисту населення в Україні можна на рисунку 1.1.

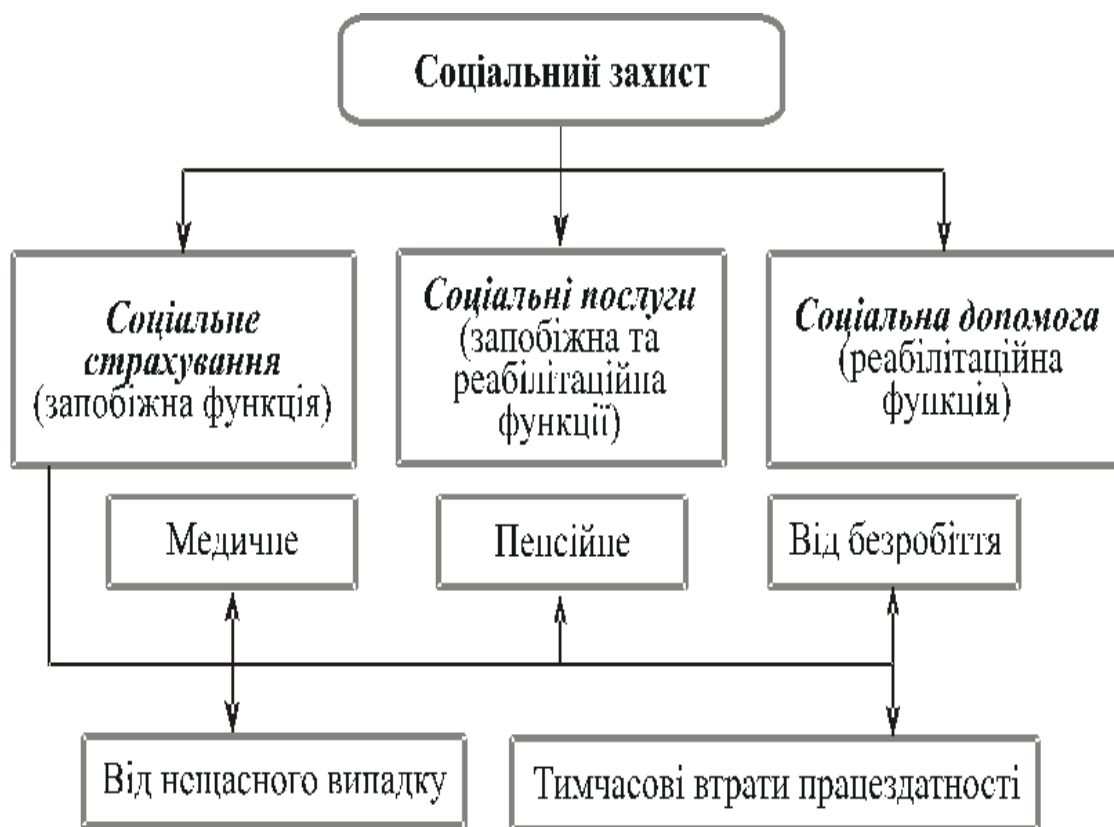

Рисунок 1.1. Основні функції соціального захисту[37]

Під функціями соціального захисту маємо на увазі:

- систему векторів діяльності сукупності соціально-економічних відносин у напрямках гарантій належних соціальних та економічних відносин у системі надання гідних соціально-економічних умов для громадян внаслідок проявів ризиків соціального характеру;
- систему правових, освітніх та економічних, освітніх, психологічних, реабілітаційних та медичних заходів призначених для різних категорій громадян, які перебувають в складних життєвих обставинах та вимагають стороннього втручання та допомоги, завдання тих хто допомагає поліпшити або реабілітувати їх спосіб життя, допомогти інтегруватися та повернутися до якісного життя;
- систему заходів, які направлені на виділення грошової допомоги та допомоги в натуральному вигляді, який більше фінансується з бюджету та інших не заборонених законодавством джерел та виплачуються громадянам, які потребують цієї допомоги, за висновками перевірки їхніх доходів та ресурсів для життя за деякими показниками не перевіряючи доходну частину.

Держава, яка має соціально орієнтований напрям надає комфортний простір для можливостей всього суспільства, дотримується політики комфортної взаємодії всіх груп та категорій соціальної сфери та різних елементів структури соціального простору держави. В європейських країнах на даний час спостерігається орієнтація на високий рівень соціальної орієнтації та практичної захищеності громадян стосовно цього напрямку особливо це чітко проявляється в таких країнах як Німеччина, Франція, країни Скандинавського півострова ще в Канада та Ізраїль показують такий рівень соціальної направленості. Подібну мету розвитку проявляють багато інших держав, там гарантуються громадянам грошове забезпечення гідних умов праці та життя. Такі принципи розвинених країн є соціальними.

Існують різні механізми, які відтворюють соціальну функцію та регулюють систему соціального захисту, найяскравішими з них є:

- розвиток системи освіти в державі;
- розвиток охорони здоров'я в державі;
- розробка та прийняття на законодавчому рівні актів та постанов, які направлені на забезпечення соціального захисту населення. Охоплення соціальним захистом таких показників якості життя, як індексацію доходів осіб, які опинились в складних життєвих обставинах; впровадження фінансового захисту осіб, які не мають трудового стажу; розподілу різних видів фінансової та натуральної допомоги, запропонування житла громадянам пільгових категорій особливо тим, хто в цього потребує.
- політика зайнятості в державі та допомога в пошуку роботи, особам, які цього бажають, якщо необхідно, надати допомогу в перекваліфікації за кошти держави та незаборонених законодавством джерел; вплив на ринок робочої сили, на

цьому етапі країна повинна контролювати взаємовідносини між робітником та роботодавцем, пом'якшуючі цей процес.

Під час розвитку соціального захисту населення функції можуть мінятись, заповнюючись іншим змістом та метою завдяки новітнім технологіям та різним інноваційним прийомам. Таким, як комплексність та розвинення сфери послуг та їх застосування, надання можливості розвитку працівникам, шляхом підвищення кваліфікації кадрів. Це і є сутність відображення сукупності процесу надбання новітнього змісту реалізації повноважень працівників щодо соціального захисту, направлення на усвідомлення чіткої реалізації та допомоги в різних напрямках підтримки громадян, які опинились в складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг у вирішенні деяких питань, які спричинили виникнення цих обставин, налагодження відносин та вдосконалення комфортного клімату серед громадян в різних сферах надання допомоги населенню.

Основні функції соціального захисту відобразив П. Спікер. Такими функціями він вважає: підтримання належного нинішнього рівня життя громадян і запобігання бідності – превентивна функція; покращення умов у майбутньому та за погіршення ситуації – запровадження необхідних механізмів впливу – реабілітаційна функція - пом'якшення наслідків бідності через надання допомоги у грошовій, натуральній чи безготівковій формах [35]. Тенденції соціально-економічного розвитку після відновлення незалежності України переконують, що концепцію соціального захисту населення необхідно розглядати крізь призму теорії соціальної згуртованості суспільства.

Основні функції соціального захисту показав П. Спікер в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Функції соціального захисту за П.Спікер [35]

Функція	Індивіди	Суспільство
Підтримання фактичного рівня життя	Захист	Соціальна інтеграція, відновлення
Покращення умов	Задоволення потреб, надання можливостей	Економічний розвиток
Погіршення добробуту	Покарання	Соціальний контроль

Соціальна робота, її організація та подальша діяльність будується за допомогою принципів, які перетворюються під час педагогічної практики та будуються на розумінні понять принципів, які об'єднують велику кількість явищ. На даний час принципами діяльності громадян, які працюють в соціальній сфері є правила, цілі та завдання, які направлені на конкретні потреби. Система соціального захисту створюється на основі наступних принципах комплексності та системності.

Розглянути принципи соціального захисту населення в Україні можна на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Характеристика принципів соціального захисту

Принципи системи соціального захисту характеризуються такими визначеннями:

- диференційований підхід до різносторонніх соціально-демографічних категорій і груп громадян - це система сукупність змін в житті, які надають визначення соціально-демографічному обличчю. Тривалість життя, яку очікують, рівень народжуваності у порівнянні з рівнем померлих (депопуляція);
- комплексність гарантій – це розвиток сукупності заходів, які направлені на взаємозумовленість та узгодження взаємних заходів для розвитку системи, як одного механізму, який гарантує зв'язки всіх етапів, елементів та систем;
- інтегрованість системи може бути залучена на рівні країни, міста, області та окремої соціальної групи з прямим розподілом завдань, прав, функцій та відповідальності. Не зайвим було б отримувати соціальні гарантії, які забезпечує держава на всіх рівнях, розвивати всі сфери та доповнювати їх для подальшої спроможності виконувати ці зобов'язання. Соціальні групи такі, як трудові колективи повинні мати змогу, виходячи з зароблених коштів, мали змогу надавати додаткову допомогу крім гарантованої державою та впроваджувати пільги для сімей своїх працівників та для них самих, особливо це стосується таких гострих питань, як забезпечення житлом, дитячими садками, якісним відпочинком, наданням більш комфортних умов праці, соціального та пенсійного забезпечення.
- суттєве збільшення ролі особистих доходів у поліпшенні рівня життя громадян та надання гарантій в соціальній сфері потрібно розуміти, як те, що ініціатива громадян, їх активна життєва позиція особливо у сфері зайнятості

можуть мотивуватися ринковими показниками та зрівнянням в у наданні допомоги з фондів суспільного споживання. Велику частину допомоги з таких фондів повинні отримувати найбільш вразливі категорії населення.

В нашій країні багато громадян знаходиться за межею бідності, соціальна сфера не зможе захистити та забезпечити кожного громадянина, який має потребу в допомозі. Але є й продуктивні чинники такі, як суб'єкти соціального захисту, за допомогою, яких стає можливим надання допомоги особам, які опинились в складних життєвих обставинах.

Одним з даних суб'єктів є роботодавці. Ця група забезпечує гарантовані державою умови соціального захисту й надання дієвої допомоги й підтримки працівникам. Хоча використання всіх ресурсів роботодавців не виконується в повному обсязі. Маючи значні фінансові можливості, деякі з них можуть створювати у своїх закладах та підприємствах багато нових робочих місць, надавати соціальну підтримку населенню, створювати сприятливий соціальний клімат під час роботи та під час відпочинку своїх працівників та їх сімей, надавати кредити під мінімальні відсотки, організовувати обіди та надавати путівки до санаторіїв працівникам та їх сім'ям тощо.

Дані принципи показують закономірності та об'єктивність розвитку громадян країни, їх соціальної та економічної сторони життєдіяльності, але мають і іншу сторону. Ці принципи створюються і реалізуються під час відродження та розвиненості системи соціального захисту, під час реалізації функцій соціального захисту та надання їм нового змісту.

Розглянути сутність принципів соціального захисту населення в Україні можна на рисунку 1.3.

Таблиця 1.3. Сутність принципів соціального захисту населення

№ з/п	Назва	Сутність
1	Принцип інтегрованості системи	Повинен діяти на рівні держави, регіону, трудового колективу з чітким визначенням функцій, прав та відповідальності кожного з них. Бажано було б, щоб соціальні гарантії, передбачені на державному (вищому) рівні і на нижчих рівнях, доповнювалися та розвивалися, щоб трудові колективи в межах зароблених коштів встановлювали додаткові до державних гарантій пільги й переваги для своїх працівників та їхніх сімей щодо забезпечення житлом, дитячими дошкільними закладами, належними умовами для відпочинку, поліпшення умов праці, пенсійного та соціального забезпечення.
2	Принцип суттєвого збільшення ролі особистих доходів у підвищенні рівня життя населення та задоволенні соціально значущих потреб	слід розуміти так, що активність людини у сфері праці, заповзятливість та ініціатива не можуть бути задіяні ринковими чинниками за збереження зрівнялівки в розподілі суспільних фондів споживання. Значну частку цих фондів мають отримувати переважно непрацездатні члени суспільства.

Продовження таблиці 1.3.

№ з/п	Назва	Сутність
3	Принцип комплексності гарантій	взаємозумовлений і пропорційно взаємоузгоджений розвиток системи як єдиного цілого, який забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів.
4	Принцип диференційований підхід до різних соціально-демографічних прошарків і груп населення	Процес трансформації демографічних структур, які визначають «соціально- демографічне обличчя» очікувана тривалість життя, рівень депопуляції (співвідношення кількості народжених до кількості померлих

У кожному з вище зазначених принципів ми виділяємо спільні риси узагальнення, практичність, комплексність, гнучкість, зручність соціального забезпечення. Треба відзначити, що дані принципи невід'ємно зв'язані з чіткою роботою принципу соціальної рівності та реалізації соціальних гарантій та прав громадянина та особистості в новому, сучасному суспільстві.

Формами реалізації соціальних функцій та принципів держави є напрями її практичної діяльності, спрямовані на впровадження в життя принципів та цілей держави, на вирішення завдань, які стоять перед нею, і на реалізацію її функцій. Оскільки соціальне забезпечення, соціальне страхування і соціальна допомога спрямовані на забезпечення гідного життєвого рівня населення, то це є соціальною функцією держави у вузькому значенні.

Таким чином, стратегічне планування діяльності органів державної влади соціального спрямування має ґрунтуватись на реалізації функцій соціального захисту для підвищення ефективності системи соціального захисту населення

дуже важливе значення мають принципи соціального захисту, які дозволяють окремим її елементам та підсистемам гнучко та динамічно адаптуватися до будь-яких змін соціально орієнтованої економіки.

1.3. Характеристика основних елементів системи соціального захисту населення

Аналізуючи становлення та розвиток системи соціального захисту в інших країнах можна відзначити що розвиток України є специфічним та не дає змоги комплексно перейняти досвід інших більш успішних держав стосовно сфери соціального захисту населення, тому, що в розвинених країнах реалізація соціального захисту розрахований розрахована на більш стабільні ринкові відносини.

На просторах нашої країни цей негативний факт потрібно розглядати ширше особливо в напрямках реалізації глобальних змін у сфері соціального захисту, які повинні виділятися змінами на рівні країни та законодавчих актах та існуючій системі. Також, за умов децентралізації економічних відносин по іншому кажучи, передача до органів місцевого самоврядування завдань та цілей з розв'язання комплексу соціальних та економічних питань, які повинні бути розкриті різними підходами до реформування всієї системи соціального захисту громадян.

На рівні всієї країни соціальна сфера визначає декілька категорій проблем:

- недосконалість нормативно-правової бази відносно змін у сфері соціального захисту;
- потреба у комплексних змінах програм, направлених на надання індивідуальної допомоги за персональним підходом до негативних факторів особистості, наприклад переглядом надання та встановлення системи пільг та грошової допомоги деяким категоріям населення, або встановлення іншого порядку

надання соціального захисту та допомоги, який буде відштовхуватися від результатів перевірки доходів таких громадян;

- відсутність та недосконалість деяких програм з надання соціальної допомоги, наприклад надання допомоги по безробіттю, допомоги при народженні та багатодітним сім'ям та житлових субсидій;
- ускладнення зміни системи грошових пересувань за програмою системи соціального захисту громадян.

Докладніше структуру системи соціального захисту можна розглянути на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3. Структура системи соціального захисту [22]

Кожен елемент структури системи соціального захисту має окреме визначення та характеризується як:

- соціальне забезпечення є сукупністю суспільних та економічних заходів, які направлені на фінансову допомогу громадянам від негативних ризиків соціального характеру (втрата роботи, втрата здоров'я на виробництві та поза ним, втрата годувальника тощо)
- соціальні гарантії держави є законними гарантіями того, що громадянин в разі потрапляння в складні життєві обставини обов'язково отримає мінімальний розмір оплати та не опиниться сам на сам зі своїми проблемами, зможе бути забезпечений встановленим законодавством рівень життя не нижче мінімуму, який вказаний як прожитковий;
- соціальною допомогою є сукупність заходів, які направлені на реабілітацію людини та допомоги повернутися до активної життєдіяльності, до відновлення зв'язків у суспільстві, соціального статусу, впевненості у собі та відновлення

функціонування в умовах нормального життя, методом заходів спрямованих на правовий та матеріальний захист її функціонування, відновлення спроможності до самообслуговування з відновленням змоги до самостійного пресування та комунікації, відновлення в задовільненні повсякденних потреб людини;

- соціальне страхування є основним засобом соціального захисту населення в країні, який надає фінансове та натуральне забезпечення та підтримку осіб, що втратили можливість самостійно заробляти кошти та задовольняти свої мінімальні потреби, завдяки фондам створеним працездатними громадянами держави.

Визначення системи соціального захисту як поняття вказане на рисунку 1.4.

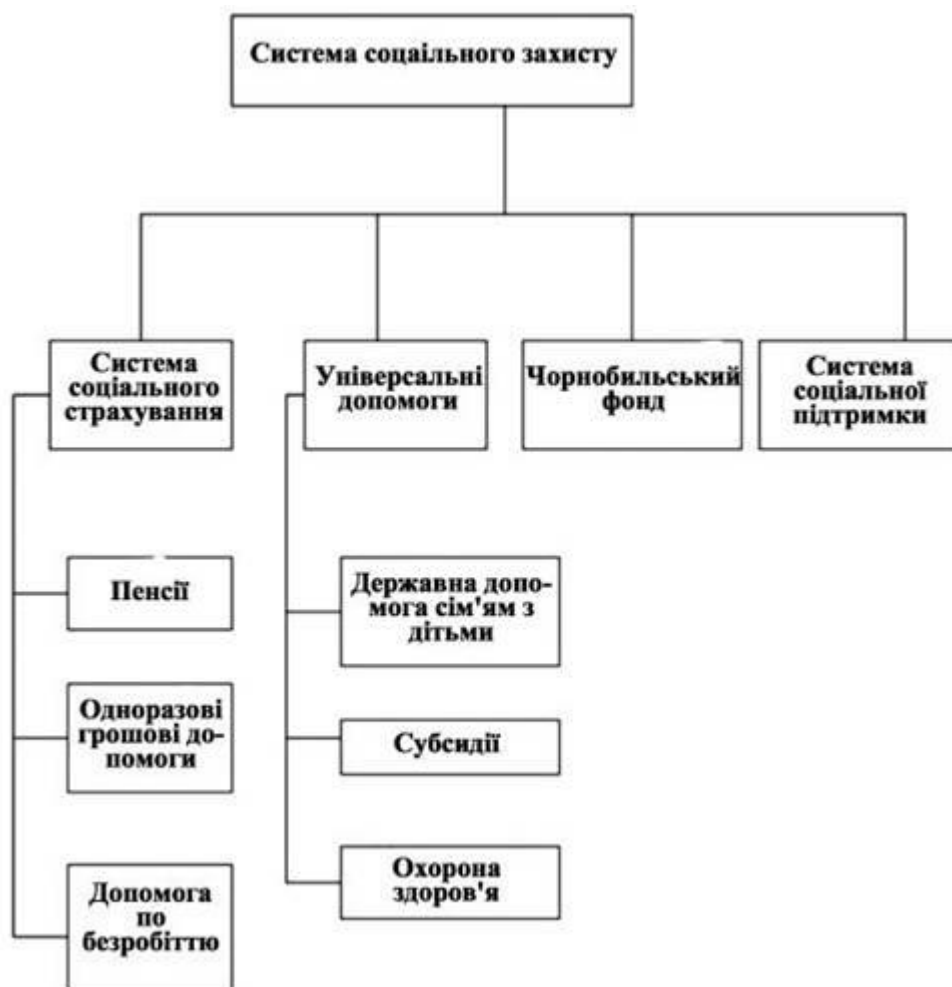

Рисунок 1.4. Система соціального захисту [30]

Системи соціального захисту як поняття, що вказане на рисунку можна розуміти, як сукупність організаційних, правових, економічних та інших засобів покращення індивідуальної соціальної допомоги, категоріям громадян, які опинились в складних життєвих обставинах, найголовнішими в розрізі соціальної політики та дає можливість запровадити до даної сфери сукупність цінностей суспільства. Відносно державних програм органи місцевого самоврядування можуть краще фільтрувати допомогу особам, які дійсно опинились у скрутному становищі, а не тільки на надання допомоги особам, чий життєвий рівень має не найменший коефіцієнт та має деякі заслуги перед громадою.

Якщо обсяги матеріальних ресурсів виростуть це дасть можливість шукати нові напрями змін в системі соціального захисту громадян в реформуванні соціально важливих нормативних документах максимально наближених до соціального визначення потреб, переходу від розширення тільки соціальної інфраструктури до покращення якості надання соціальних послуг, які зможуть надаватися не тільки в містах, а в селах для найменш захищеним категоріям населення. Також можливий розвиток соціальних послуг завдяки впровадженню сукупності заходів з соціального партнерства через роботу міждисциплінарних команд всередині однієї територіальної громади між соціальними партнерами та громадськими організаціями та іншими установами не забороненими законодавством, шляхом оптимізації ринку надання соціальних послуг та структури управління ними.

Механізми державного управління визначають функціонування установ структури соціального захисту, які мають відображення деяких принципів. Реформування системи соціального захисту населення України з перейнятим досвідом розвинених країн потребує сукупного підходу до перегляду принципів її визначення беручи в розрахунок стан розвитку держави та економічні показники.

Система соціального захисту тримає вектор на громадян, фізичні та матеріальні можливості яких не дають їм мати повноцінний рівень та суспільний спосіб життя. Але соціальна допомога є мірою захисту для забезпечення гарантій від держави для непрацездатних осіб. Економічною допомогою для

соціального захисту є кошти платників податків – місцевий та державний бюджет, видатки від підприємств та приватних осіб, громадських організації та інші ресурсні підрозділи не заборонені законодавством.

Докладне визначення системи соціального захисту на думку дослідника Н. Топішко показано на рисунку 1.5.

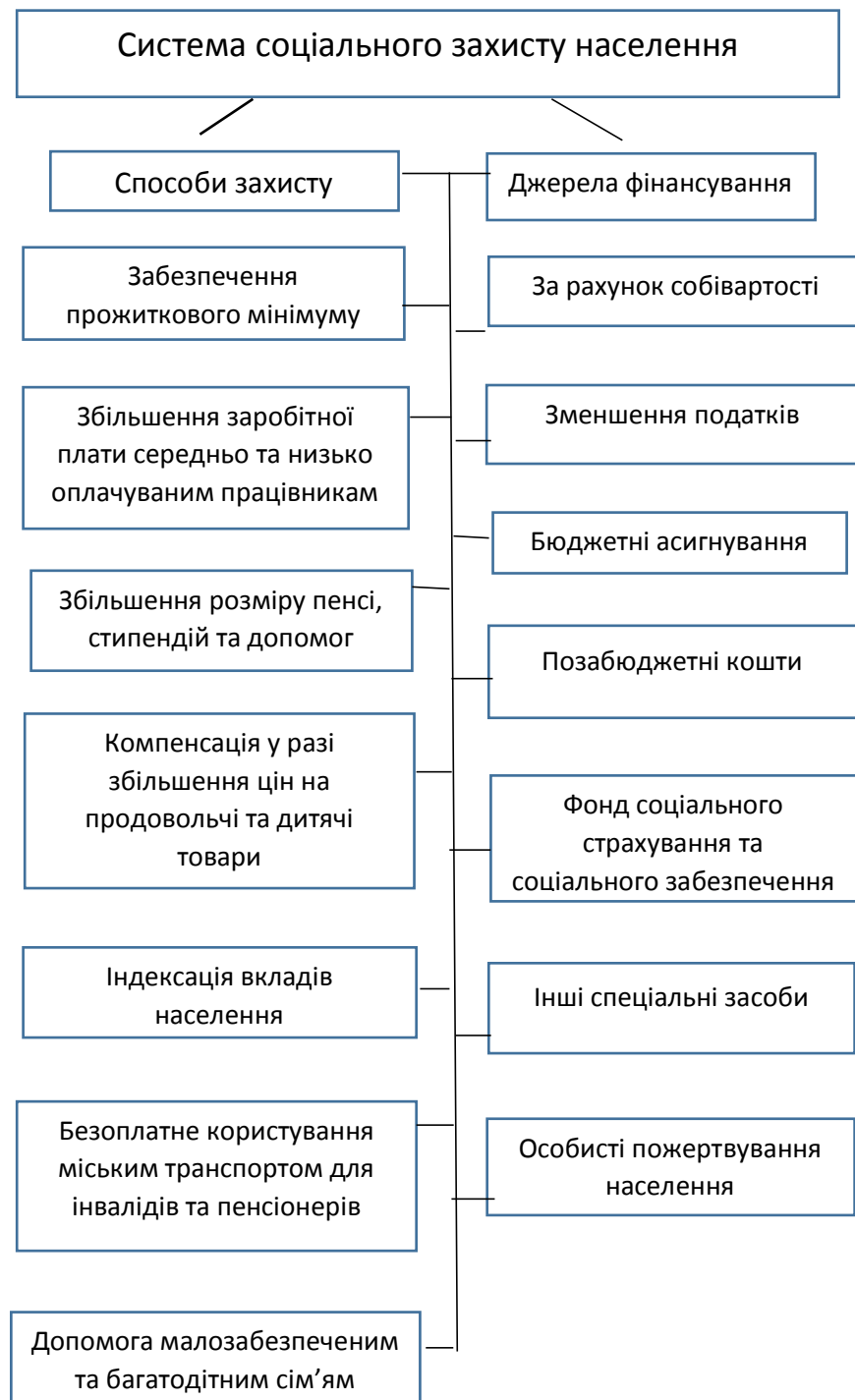

Рисунок 1.5. Система соціального захисту за Н. Топішко [13]

За Н. Топішко система соціального захисту залежить від впливу економіки та економічних показників, тому дослідник поділяє систему соціального захисту на джерела фінансування та способи захисту, вчений вважає, що вчасно виділені кошти з різних джерел є вагомим засобом розвитку соціального захисту населення.

Сутність поняття системи соціального захисту за В.Самчинською показано на рисунку 1.6.

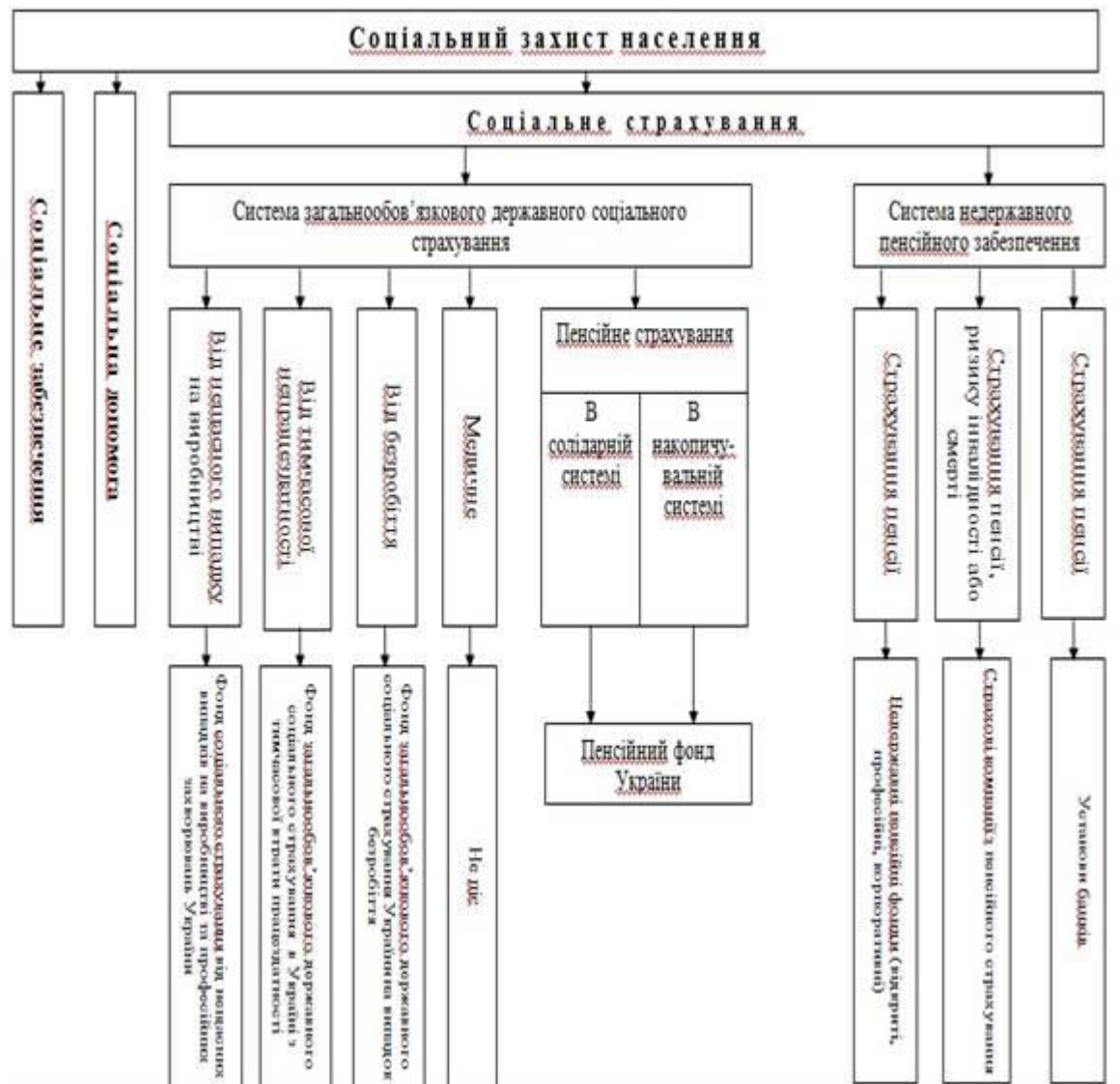

Рисунок 1.6. Поняття соціального захисту за В. Самчинською [30]

Ще один із варіантів системи соціального захисту пропонує вчена В. Самчинська. Дослідниці вказує на те, що система соціального захисту має більш широке поняття та включає до її складу усі структури, які працюють в державі та мають безпосереднє відношення до соціального захисту громадян. Це і державні установи, і фонди, і фінансові установи, так, розглядаючи дану схему можна вважати що елементи соціального захисту та соціальної сфери в цілому

широко представлені на всіх рівнях від державних установ до підприємств до спілок створених трудовими колективами в Україні.

Виходячи з запропонованих різними дослідниками варіантів визначення системи соціального захисту можна надати сукупне поняття системи та з'ясувати конкретний механізм надання соціального захисту який є невід'ємною складовою системи, рисунок 1.7.

Рисунок 1.7. Сукупне поняття системи соціального захисту

Отже, до системи соціального захисту відносяться соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальне забезпечення, які в свою чергу поділяються на напрями, які відповідають за різні сфери та захищають громадян, які опинились в складних життєвих обставинах. Але система має недоліки та проблемні питання щодо надання соціального захисту населенню.

2. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика основних проблем розвитку системи соціального захисту населення в Україні

Система надання соціальних послуг населенню є доволі ускладненою підсистемою цілісної системи органів державного управління. Існує низка об'єктивних причин, із якими пов'язана активна критика програм матеріальної допомоги :

- 1) соціальні програми забезпечують нерівномірний рівень підтримки громадян залежно від території, оскільки фінансуються переважно з місцевих бюджетів; 2) не всі, хто потребує, може стати учасником програм через бюрократичні перепони;
- 3) сукупний рівень доходів учасників програм не відповідає уявленням про належний мінімальний рівень життя;
- 4) не всі нужденні категорії населення набувають права на участь у соціальних програмах;
- 5) управління системою соціального забезпечення із численними програмами підтримки є складною та породжує можливість зловживань;
- 6) унаслідок бюджетної підтримки відбувається деформація економіки, адже учасники програм, які отримують допомогу в умовах тіньової економіки, можуть мати вищий рівень добробуту, ніж у тих індивідів, які покладаються на власні зусилля;
- 7) одержання субсидій знижує стимули до праці, що є основним каменем спотикання при обранні схем соціального забезпечення.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів надання матеріальної допомоги малозабезпеченим членам громад буде найефективнішим, якщо використовувати розподіл, що ґрунтуватиметься на відмінностях у доходах для забезпечення найвищим рівнем допомог найбільшій верстві населення.

Показники розмірів окремих державних допомог в Україні з 2019 по 2021 роки показані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Аналіз розмірів окремих державних допомог в Україні
(тис.грн.)

Види допомоги	2019	2020	2021
При народженні дитини	41,280	41,280	41,280
Одиноким матерям	2,218	2,318	2,395
На дітей позбавлених батьківського піклування	4,236	5,545	5,987
Особи з інвалідністю	3,364	3,516	3,633
Особі, яка доглядає за хворою дитиною	1,564	1,638	1,796

Проаналізувавши на прикладі розмірів державної допомоги в Україні деяким категоріям населення можна визначити, що спостерігається деяке покращення в цьому напрямку, але у зв'язку з тим що в державі постійно підвищуються ціни на енергоносії та як наслідок більшими темпами зростають ціни на товари першої необхідності. Серед товарів, ціни на які зростали, слід виділити продукти харчування, які за підсумком 2020 року зросли на 5,2% порівняно зі зростанням на 4,9% у 2019 році та послуги у сфері охорони здоров'я, які подорожчання на 7,7% порівняно з 3,8% у 2019 році. Таким чином, порівнюючи зростання державної допомоги вразливим групам населення з підвищенням цін на першочергові потреби громадян можна визначити, що підвищення державної допомоги не ефективне за умови зростання цін. Тому

розподіл державної допомоги малозабезпеченим громадянам буде найефективнішим, якщо він буде заснований на перевірених даних щодо реального рівню доходів громадян та для забезпечення першочерговою допомогою найуразливішій категорії громадян.

Проте такий підхід загрожує зниженням стимулу до праці. Слід зазначити, що найвагомішими недоліками соціального забезпечення та соціальних допомог є зловживання програмами соціальної підтримки тими учасниками, які працюють у тіньовому секторі економіки та реально не мають на них права, а також зниження стимулів до праці.

На рисунку 1.2. можна докладніше розглянути основні проблеми розвитку системи соціального захисту населення в Україні.

Рисунок 2.1. Основні проблеми розвитку системи соціального захисту населення в Україні

На даний час можна виділити головні проблеми, під час вирішення яких зможе повноцінно розвиватися система соціального захисту України:

- загальність та поєднаність з диференційованим підходом до різних демографічних груп населення. Це означає, що соціальні гарантії охоплюють все населення незалежно від форм зайнятості, статі, національності, прибутків. Система поширюється на весь життєвий цикл людини, захищає права та інтереси дітей, молоді, працездатних громадян, людей похилого віку. Однак форми здійснення соціального захисту мають відрізнятися від окремих верств громадян, у чому і полягає сутність принципу диференційованого підходу. Для працездатних громадян політика соціального захисту реалізується в забезпеченні основних прав людини у сфері праці, права на працю, відпочинок, нормальні умови праці та отримання прибутку від своєї діяльності. Головною для соціально уразливих верств населення є гарантована перевага в користуванні державними фондами споживання. Безпосередню матеріальну допомогу мають отримувати лише непрацездатні громадяни;
- інтеграція в єдину систему гарантій соціального захисту на всіх рівнях: державному та регіональному, рівні окремого трудового колективу з чітким визначенням прав, відповідальності і функцій кожного із цих рівнів, а також джерел ресурсного забезпечення. На державному рівні мають установлюватися мінімальні розміри соціальних гарантій, так би мовити нижні межі захисту всіх громадян та окремих соціально уразливих верств населення. Місцеві органи влади забезпечуватимуть виконання загальнодержавних соціальних гарантій і програм із захисту громадян на певній території, розроблення та реалізацію регіональних програм соціального захисту і допомоги виходячи із соціально-демографічних, національно-культурних та інших особливостей, а також фінансових можливостей;
- значне підвищення ролі особистих доходів у забезпеченні високого рівня життя. Фінанси із державних фондів споживання мають більшою мірою спрямовуватись на підтримку соціально уразливих груп населення;
- використання науково обґрунтованих соціальних нормативів, як основи при розробці державних та регіональних програм соціального розвитку. Згідно з нормативами держава забезпечує гарантований доступ усіх громадян до освіти,

охорони здоров'я, житла, який обмежується чітко визначеними розмірами та відповідними сферами. Послуги, які надаються понад нормативний мінімум, працездатні громадяни повинні оплачувати за власний чи колективний рахунок. Такий підхід дає змогу відродити роль стимулів до праці, активно залучати особисті доходи населення для розв'язання соціальних проблем та розробити механізм, який забезпечує соціально уразливим верствам населення перевагу при використанні державних фондів споживання;

- гнучкість системи соціальних гарантій. Захист та підтримка населення мають будуватися з урахуванням динаміки соціально-економічних процесів в умовах ринку та запобігати можливим причинам соціального напруження, соціально негативним явищам та тенденціям.

Характеристика основних проблем соціального захисту населення в Україні показано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Характеристика основних проблем соціального захисту

№ з/п	Назва проблеми	Сутність проблеми
1	Проблема нормативно-правової бази	недосконалість нормативно-правової бази щодо реформування системи соціального захисту населення
2	Проблема недосконалість програм	необхідність структурних змін у програмах, спрямованих на підвищення адресності соціальної допомоги, в тому числі шляхом, скасування пільг, наданих багатьом категоріям громадян незалежно від їх матеріального становища, або встановлення там, де можливо, нового порядку надання соціальної допомоги, що базується на перевірці доходів
3	Проблема єдиної системи	складність переходу до єдиної системи грошових трансфертів у рамках мультипрограмної системи соціального захисту населення.

Продовження таблиці 2.2.

4	Проблема диференційованого підходу	загальність в поєднанні з диференційованим підходом до різних демографічних груп населення. Це означає, що соціальні гарантії охоплюють все населення незалежно від форм зайнятості, статі, національності, прибутків
5	Проблема інтеграції	інтеграція в єдину систему гарантій соціального захисту на всіх рівнях: державному та регіональному, рівні окремого трудового колективу з чітким визначенням прав, відповідальності і функцій кожного із цих рівнів, а також джерел ресурсного забезпечення.
6	Проблема доходів	значне підвищення ролі особистих доходів у забезпеченні високого рівня життя. Фінанси із державних фондів споживання мають більшою мірою спрямовуватися на підтримку соціально уразливих груп населення; використання науково обґрунтованих соціальних нормативів як основи при розробці державних та регіональних програм соціального розвитку.
7	Проблема гнучкості системи соціальних гарантій	Захист та підтримка населення мають будуватися з урахуванням динаміки соціально-економічних процесів в умовах ринку та запобігати можливим причинам соціального напруження, соціально негативним явищам та тенденціям.

Таким чином сучасний розвиток системи соціального захисту населення України потребує комплексного підходу при зміні принципів її побудови, виходячи з ринкових реалій розвитку країни. Соціальне обслуговування, соціальне спонсорство, стимулювання надання послуг за допомогою прямого бюджетного фінансування та залучення коштів недержавних структур

сприятиме підвищенню соціальних стандартів у державі та покращенню матеріальних умов існування мало захищених верств населення.

2.2. Аналіз стану соціального страхування в Україні

Складна економічна ситуація в Україні спричинила погіршення рівня життя населення, а також загострила соціальну напруженість. Одним з основних напрямів діяльності держави щодо забезпечення соціального захисту населення є удосконалення системи соціального страхування.

Соціальне страхування - фундаментальна основа державної системи соціального захисту населення, що уможливорює матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян за рахунок фондів, сформованих працездатними членами суспільства, сукупність відносин, яка пов'язана з формуванням і витратами фондів грошових коштів для матеріального забезпечення непрацездатних.

Його впровадження є необхідністю, оскільки завжди в суспільстві є певні категорії осіб, які: – враховуючи певні обставини, не можуть за рахунок заробітної плати підтримувати мінімальний життєвий рівень; – не мають можливості реалізувати працездатність.

Негативні процеси в економіці спричинили різке погіршення рівня життя населення, загострили соціальну напруженість. В сучасних складних економічних умовах одним з основних напрямів діяльності держави є розв'язання питань соціального страхування як основи надійного соціального захисту населення в Україні. Це вимагає кардинальних практичних дій щодо підвищення ролі системи соціального страхування. Цілком зрозуміло, що лише державне страхування не має змоги забезпечити соціальний захист населення на

належному рівні з урахуванням різних груп населення та специфічних ризиків. Існуюча система соціального страхування в Україні не відповідає вимогам соціально-орієнтованої економіки та потребує удосконалення і адаптації до сучасних економічних умов на основі науково обґрунтованих рекомендацій.

В Україні здійснюється чотири види загальнообов'язкового державного соціального страхування, їх визначення можна докладніше розглянути на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2. Види соціального страхування в Україні [31]

У сфері соціального захисту в Україні склалася така ситуація. Сума державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення зросла у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 79,2 млрд гривень. грн. [32].

Для забезпечення належного соціального захисту кожного громадянина України у 2020 році було здійснено поетапне підвищення розмірів прожиткового мінімуму, як показано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Прожитковий мінімум в Україні за соціальними групами з 2019 по 2021 роки (тис. грн.)

Період	Загальний показник	Діти до 6 років	Діти від 6 до 18 років	Працездатні особи	Особи, що втратили працездатність
01.01.2019-30.06.2019	1,853	1,626	2,027	1,921	1,497
01.07.2019-30.11.2019	1,936	1,699	2,118	2,007	1,564
01.12.2019-30.06.2020	2,027	1,779	2,218	2,102	1,638
01.07.2020-30.11.2020	2,118	1,859	2,318	2,197	1,712
01.12.2020-30.06.2021	2,189	1,921	2,395	2,270	1,796

Так прожитковий мінімум для основних соціальних і демографічних груп населення зріс грудень до грудня попереднього року та становив: для дітей віком до 6 років — на 153 грн до 1779 грн; дітей віком від 6 до 18 років — на 191 грн до 2218 грн; працездатних осіб — на 181 грн до 2102 грн; осіб, які втратили працездатність, — на 141 грн до 1638 грн. Оскільки прожитковий мінімум відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні гарантії» є базовим державним соціальним стандартом, на основі якого

визначаються розміри основних державних соціальних гарантій, у 2020 році відповідно зростали розміри пенсій і державних допомог.

Оскільки прожитковий мінімум відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні гарантії» є базовим державним соціальним стандартом, на основі якого визначаються розміри основних державних соціальних гарантій, у 2020 році відповідно зростали розміри пенсій і державних допомог, рисунок 2.4.

Таблиця. 2.4. Аналіз зростання середнього розміру пенсії в Україні з 2018 по 2021 роки (тис. грн.)

Період	За віком	По інвалідності	По втраті годувальника	Вислуга років	Соціальна пенсія
2018	2,287	1,996	2,259	2,424	1,454
2019	3,016	2,450	2,687	2,785	1,570
2020	3,430	2,641	3,018	3,094	1,729
2021	3,538	2,679	3,012	3,205	1,786

Проаналізувавши зростання середнього розміру пенсії в Україні можна визначити, що спостерігається деяке покращення в цьому напрямку, але у зв'язку з тим що в державі постійно підвищуються ціни на товари та послуги першої необхідності можна зробити висновки, що підвищення середньої пенсії не ефективно за умови зростання цін.

На виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям, тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату, допомоги по догляду за особами з

інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку, у 2020 році спрямовано 55 млрд грн, що на 3,2 млрд грн більше ніж у 2019 році. Також на надання пільг та субсидій населенню у 2020 році видатки становили 46,7 млрд грн, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг — 44,9 млрд грн, з яких 23,3 млрд грн спрямовано на виплату пільг і житлових субсидій у грошовій формі та 21,6 млрд грн спрямовано на розрахунки з надавачами послуг за надані пільги та житлові субсидії, на придбання твердого палива і скрапленого газу — 1,8 млрд гривень.

У цілому, у 2020 році видатки на здійснення державних програм соціального захисту з надання пільг, субсидій та допомог населенню, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, становили 79,2 млрд гривень.

Що стосується пенсійного забезпечення, видатки держбюджету на перерахування трансфертів до Пенсійного фонду становили 182,3 млрд грн, у тому числі 7,1 млрд грн - кошти від пільгового розмитнення автомобілів з іноземною реєстрацією. 182,3 млрд грн, у тому числі 7,1 млрд грн - кошти від пільгового розмитнення автомобілів з іноземною реєстрацією. На 01.01.2020 середній розмір пенсійних виплат становив 3083 грн, що на 437 грн більше, ніж станом на 01 січня 2019 року. [33]. Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань є найважливішою складовою соціального захисту працівників від професійних ризиків, оскільки так не лише гарантується страхове забезпечення постраждалого при настанні страхового випадку, а й роботодавці економічно стимулюються попереджати та знижувати виробничий травматизм і професійну захворюваність.

Одна з основних проблем соціального страхування полягає в недостатності коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій. Солідарна система не може подолати демографічні проблеми та проблеми Пенсійного фонду України. Так назріла об'єктивна необхідність проведення реформ в даній

сфері. Проте також було прийнято рішення про наступний етап реформи, який передбачає введення обов'язкового накопичувального рівня.

Звичайно, що з впровадженням обов'язкового накопичувального рівня передбачається суттєве збільшення пенсійних накопичень. Проте реальність його впровадження у встановлені строки викликає сумніви. На даний час не вирішені питання адміністрування пенсійних активів; визначення внесків, які належатимуть до накопичувального рівня; вибору інструментів інвестування отриманих внесків тощо. На сучасному етапі економічного розвитку в Україні не створено ефективної системи соціального страхування. Важливими напрямками вдосконалення системи соціального страхування в Україні є:

- врахування досвіду застосування підходів та методів, що використовуються в системах державної соціальної підтримки розвинутих країн;
- здійснення заходів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості системи за рахунок збалансованості надходження обов'язкових платежів та витрат на соціальні виплати;
- встановлення на законодавчому рівні державних витрат на соціальні цілі на рівні не нижче мінімальних стандартів, рекомендованих міжнародними конвенціями і рекомендаціями;
- забезпечення прозорості механізму розрахунку соціальних виплат, перерахунку пенсій, що дозволить підвищити довіру населення до діючої системи соціального страхування;
- розробка загальнонаціональної, структурованої за основними напрямками програми розвитку систем освіти, охорони здоров'я та житлово-комунальної сфери.

Проведення критичної оцінки сучасного стану соціального страхування в Україні дозволило встановити притаманні йому проблеми, а також обґрунтувати шляхи вдосконалення системи соціального страхування. Визначено, що одним з найважливіших напрямків соціальної політики є забезпечення стабільного функціонування пенсійної системи на основі зміни умов і норм пенсійного забезпечення, розвитку обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи, подальшого підвищення розмірів пенсій. Наявність в країні збалансованих систем соціального страхування і соціального забезпечення як

базових елементів соціального захисту населення сприяє політичній та економічній стабілізації суспільства. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є окреслення проблемних питань впровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи та висунення пропозицій щодо їх вирішення.

2.3. Стан соціального обслуговування населення в Україні

Під соціальним обслуговуванням розуміють систему соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності.

Широке коло питань, пов'язаних із дослідженнями соціального захисту населення і управління ним у різних суспільних системах, знайшли відображення в роботах багатьох вітчизняних та закордонних вчених. Так, витоки розуміння соціального захисту в цілому та соціального обслуговування зокрема досліджувались через теорію соціальної дії М. Вебера, категорію соціальної практики К. Маркса, теорію соціальної дії Т. Парсонса, а також в роботах Дж. Александера, М. Арчер, П. Бергера, П. Бурдьє, Т.М. Ганслі, Е. Гідденса, Н. Лумана, Дж. Рітцера, П. Штомпки.

Законодавча база надання соціального обслуговування та надання соціальних послуг регулюється нормативними актами, які визначаються як стандарти надання соціальних послуг. В них чітко визначені обов'язки структур, погодинна розписаний час надання послуг та чисельне навантаження на працівників закладів надання соціального обслуговування.

Суб'єкти, що надають соціальні послуги, здійснюють свою діяльність відповідно до статутних документів, цивільноправових договорів, в яких визначено перелік соціальних послуг, категорії осіб, яким вони надаються, за наявності відповідної підготовки їх працівників, з дотриманням державних стандартів соціальних послуг, етичних, правових норм і принципів надання соціальних послуг. Критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, встановлюються Кабінетом

Міністрів України. Нормативно-правова база з даного питання показана на рисунку 2.3.

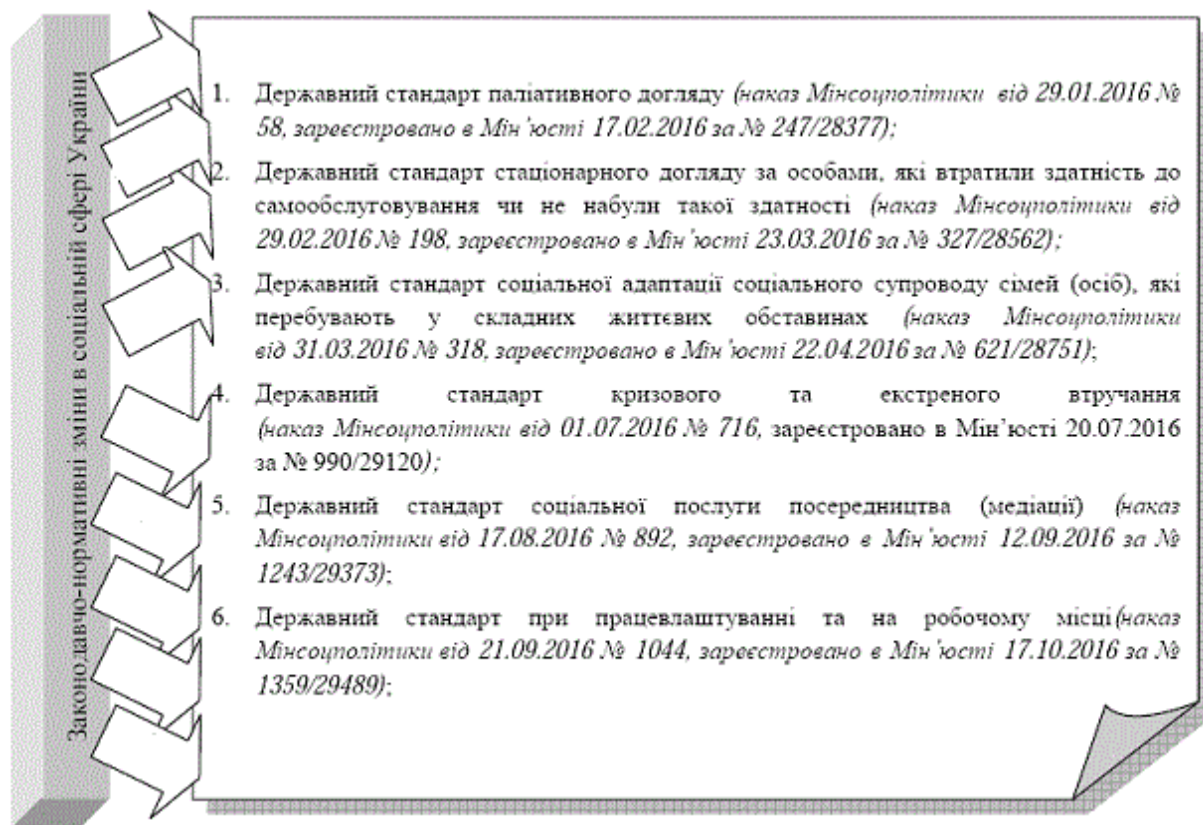

Рисунок 2.3. Стандартизація соціальних послуг в Україні [38]

До сьогодні соціальне обслуговування населення не було об'єктом спеціального дослідження, хоча його окремі складові в тому або іншому ступені розглядались у науковій літературі. В свою чергу можливо виділити декілька напрямків досліджень:

1) відповідність теорій та моделей практики соціального обслуговування (С. Григор'єв, Л. Гусякова, Б. Луніцин, П. Павленок, А. Панов, Л. Потолова, Н. Ремньова, Ю. Растов, Л. Топчій, М. Фірсов, О. Холостова та інші);

2) основні напрямки практики соціальної роботи (С. Григор'єв, Л. Гусякова, Т. Корхонен, Л. Потолова, П. Павленок, А. Панов, Л. Топчій та інші);

3) форми доброчинної діяльності (І. Антонович, А. Бендрикова, В. Воронцов, Л. Гусякова, Є. Максимов, М. Фірсов, С. Южаков та інші);

4) соціальні послуги (І. Малофєєв, Г. Романов, В. Нефьодов та інші). У контексті соціологічного знання також.

Соціальні послуги, орієнтовані на зниження вразливості та профілактику ризиків, є економічно вигіднішим і дієвішим механізмом для забезпечення добробуту, ніж розширення обсягу різноманітних грошових допомог виплат, пільг, субсидій тощо. Закон України «Про соціальні послуги» задекларував перехід від непрозорих пільг і не завжди ефективних соціальних виплат до форм і механізмів соціального захисту, притаманних європейській.

Під соціальним обслуговуванням розуміють систему соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності. Соціальне обслуговування здійснюється шляхом надання соціальних послуг: за місцем проживання особи (вдома), у стаціонарних інтернатних установах та закладах, у реабілітаційних установах та закладах, в установах та закладах денного перебування, в установах та закладах тимчасового або постійного перебування, у територіальних центрах соціального обслуговування, центрах соціальних служб, реабілітаційних центрах та в інших закладах соціальної підтримки. Мережа таких закладів та їх кількість на території держави показана на рисунку 2.4.

Рисунок 2.4. Мережа закладів та установ що надають соціальні послуги в Україні [38]

До переліку соціальних послуг відносять багато різних форм та методів їх надання та основними, на яких базується система соціального обслуговування є:

- психологічні;
- педагогічні;
- правові;
- економічні;
- реабілітаційні;
- медичні.

З 2020 року Кабінетом міністрів України було прийнято постанову, що затверджує Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку системи соціального обслуговування. Держава підтримуватиме розвиток таких соціальних послуг, як:

- соціальний супровід при працевлаштуванні;
- денний догляд для дітей з інвалідністю;
- соціальний супровід при інклюзивному навчанні;
- тимчасовий відпочинок для батьків, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю.

Ці напрями нові в системі надання соціального обслуговування тому з метою їх скорішого їх впровадження обсяг фінансування із Держбюджету у 2021 році буде складати 100 мільйонів гривень, тож кожна об'єднана територіальна громада зможе отримати до 2 мільйонів гривень на фінансування базових соціальних послуг.

Проаналізувавши бюджетні програми, з яких за різних обставин не були використані кошти, уряд за рішенням відповідних комісій та за погодження Комітету ВРУ з питань бюджету перенаправляє кошти на фінансування інших програм для їх ефективного використання. Зокрема, кошти підуть на підтримку розвитку соціальних послуг в Україні. У 2021 році було виділено рекордну кількість коштів на соціальне обслуговування. Загалом на 40% більше, ніж 2020 році, та вдвічі більше, ніж у 2019 році це докладно показано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Динаміка виділення коштів на фінансування соціальних послуг в Україні (млн. грн.)

Рік	Виділені кошти на соціальний захист	Виділені кошти на соціальні послуги
2019	32,82	8,5
2020	65,64	13,7
2021	109,4	26,8

Таким чином, протягом досліджуваного періоду розглянута динаміка бюджетного фінансування соціальної сфери, за якою видно, що видатки зросли за всіма напрямками, що свідчить про особливу увагу держави до соціальної підтримки громадян українського суспільства та намагання їх реформувати. Проте термінового вирішення потребує проблема створення ефективних механізмів забезпечення соціального захисту населення в Україні.

Так, організація і фінансування розвитку соціальних послуг повинні сьогодні передбачати:

- інтеграцію всіх видів соціальної підтримки в єдину комплексну систему;
- перехід від фінансування установ до фінансування послуг;
- поширення практики соціального замовлення;
- запровадження механізмів державно-приватного партнерства;
- розширення автономії органів місцевого самоврядування з надання соціальних послуг;
- створення правових та економічних умов для розвитку ринку соціальних послуг.

Основним завданням соціально-орієнтованої економіки є забезпечення соціальним захистом усіх верств населення через застосування ефективної соціальної політики, а формою її реалізації повинен виступати ефективний та якісний процес фінансування соціальної сфери. Окреслені проблеми вимагають побудови нової моделі соціального розвитку, підвалинами якої є галузі

соціальної сфери, що стимулюють розвиток людського потенціалу та людського капіталу. Характерною ознакою розвитку соціальної сфери останніх років є недостатність обсягів як бюджетного, так і позабюджетного фінансування, недосконалість нормативно-правової бази що, в свою чергу, негативно позначається на людському потенціалі та на економічному розвитку України.

Підвищення ефективності фінансування соціальних видатків в умовах обмеженості бюджетних ресурсів потребує впровадження нових підходів до планування соціальних видатків; вдосконалення міжбюджетних відносин; визначення ступеня участі та повноважень основних партнерів у фінансуванні та адмініструванні соціальних програм; завершення впровадження соціальних стандартів; впровадження системи критеріїв та індикаторів для моніторингу та оцінки досягнення визначених цілей.

Отже, слід зазначити, що управління соціальним обслуговуванням населення в цілому носить соціально обумовлений характер, що дозволяє цілеспрямовано використовувати соціолого-управлінський підхід в організації соціального обслуговування населення і враховувати специфічні потреби тих категорій громадян, які потребують соціального обслуговування, і можливості тих організацій, які надають соціальні послуги.

2.4. Аналіз стану соціального забезпечення в Україні

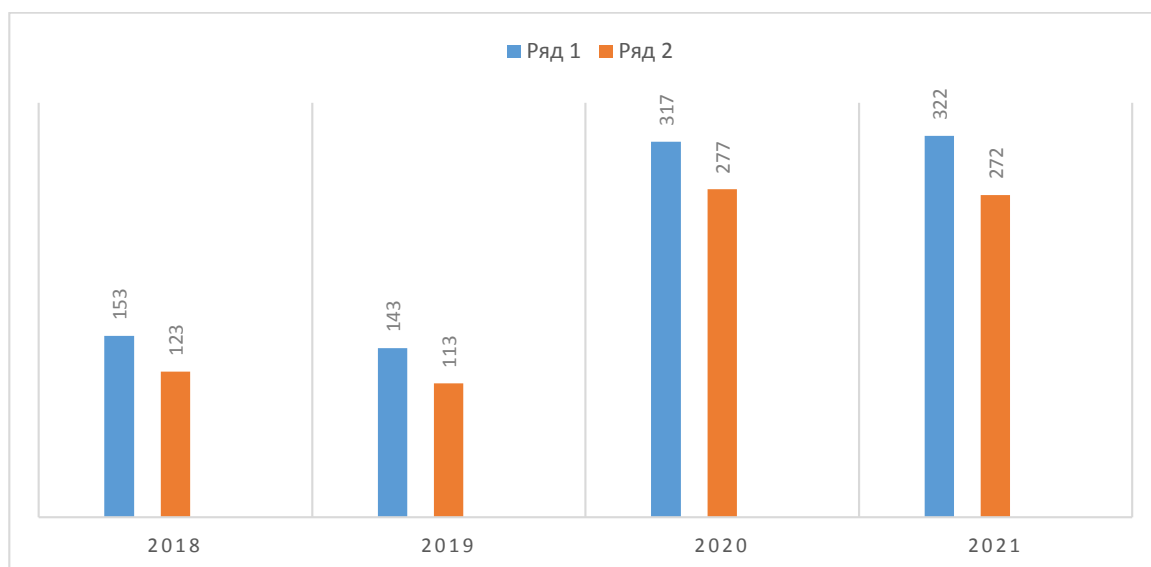
Однією з головних функцій держави є забезпечення належних умов і стандартів життя та досягнення гідного добробуту громадян. Саме у період економічної кризи в Україні бізнес, політики та соціум у цілому усвідомлюють, що першість у формуванні загальної політики має належати соціальній політиці, адже людина є не тільки головним чинником виробництва, а й найбільшою цінністю, метою економічного розвитку.

Як соціально економічна категорія соціальне забезпечення є відносинами щодо перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених

соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків. На сьогодні в Україні система організаційно-правових форм соціального забезпечення включає: соціальне страхування працівників та асигнування за рахунок бюджетів різних рівнів.

На сучасному етапі розвитку економіки спостерігається зниження платоспроможності населення країни, як міського, так і сільського, окремі випадки затримки виплати заробітної плати, збільшення цін на продукти першої необхідності – ці та інші фактори привели до збідніння населення та збільшення чисельності населення, якому необхідний соціальний захист та соціальне забезпечення.

Показниками соціально-економічного стану в країні є частка видатків державного та місцевого бюджетів України на соціальний захист і соціальне забезпечення. Чим більша частка видатків, тим стабільніший соціально-економічний стан країни. Так на рисунку 2.5. вказані видатки на соціальне забезпечення в Україні з 2018 по 2021 роки.

Умовні позначення:

- ряд 1 – державний бюджет
- ряд 2 – місцевий бюджет

Рисунок 2.5. Динаміка видатків на соціальне забезпечення в Україні

Динаміка видатків місцевих бюджетів в Україні на соціальне забезпечення, також свідчить про постійне зростання обсягу фінансування за даною статтею протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2018 році за рахунок місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні було спрямовано 123 млрд. грн., то у наступному році вже на 10 млрд. грн. менше. Суттєве збільшення видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні відбулося у 2020 році, коли їх обсяг підвищився відразу на 154 млрд. грн. від рівня попередніх років. У 2021 році відбувається зменшення цієї видаткової складової місцевих бюджетів України на 5 млрд. грн. у порівнянні з 2020 роком це пов'язано з перерозподілом коштів на протидію коронавірусній хворобі COVID-19.

Видатки державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення за період, що розглядається зросли зі 153 млрд. грн. у 2018 році до 322,8 млрд. грн. у 2021. Таке суттєве збільшення було забезпечене головним чином за рахунок підвищення суми видатків на соціальний захист пенсіонерів. Інші складові видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення за досліджуваний період теж демонструють тенденцію до зростання в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. Динаміка видатків Державного бюджету України на соціальне забезпечення та соціальний захист у 2019-2021 роках, млрд.грн. [36]

Показники	2018	2019	2020	2021	Збільшення за весь період на %
Соціальне забезпечення сім'ї, дітей та молоді	0,92	0,84	1,15	1,23	33,3
Соціальне забезпечення ветеранів війни та праці	0,90	0,82	1,18	1,28	44,2%
Соціальне забезпечення на випадок непрацездатності	1,09	0,92	1,15	1,23	12,8%
Фундаментальні та прикладні дослідження та розробки у сфері соціального забезпечення	0,02	0,02	0,019	0,02	11,1%
Інша діяльність у сфері соціального захисту	3,4	3,01	20,49	4,16	21,4%

З вищевикладеного можна зробити висновки, що на сьогодні ефективне функціонування соціальної політики займає провідне місце у фінансовій політиці держави. Одним із напрямів ефективного використання бюджетних коштів у соціальному забезпеченні є подальше провадження програмно-цільового методу. Саме розробка бюджетних програм в цій сфері забезпечить ефективне використання коштів та досягнення мети створення соціально-ефективної системи.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ІЗ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Основні напрями вдосконалення системи соціального захисту

В ході проведеного дослідження основних теоретичних аспектів категорій соціального захисту та соціального забезпечення було визначено пріоритетні напрямки, проблеми та шляхи розвитку соціальної сфери України. Проаналізовано умови функціонування діючої системи соціального захисту населення України.

Таким чином можна виділити основні напрями розвитку системи соціального захисту населення в Україні, які допоможуть зменшити масштаби та глибини бідності, посилять адресність та збільшать розміри держаної соціальної допомоги, підвищать ефективність використання коштів, які спрямовуються на надання соціальної допомоги громадянам. Очікується спрощення доступу громадян до інформації з питань соціального захисту та підвищення рівню кадрового забезпечення для комфортного отримання населенням усіх видів соціальної допомоги. Також потрібно сказати про інші соціальні складові – соціальне страхування та соціальне забезпечення, вони мають бути одним з основних напрямів вдосконалення системи соціального захисту населення в Україні та мають належним чином регулюватися нормативно-правовими актами, які б відповідали сучасному стану економіки в державі.

Виходячи з аналізу соціальної допомоги та соціального забезпечення в Україні потребують розробки та впровадження нові, окремі напрямки системи соціального захисту для покращення надання соціальних послуг.

Спираючись на результати дослідження системи соціального захисту та враховуючи самостійні доробки, можна виділити напрями вдосконалення системи соціального захисту населення, які запропоновані на рисунку 3.1.

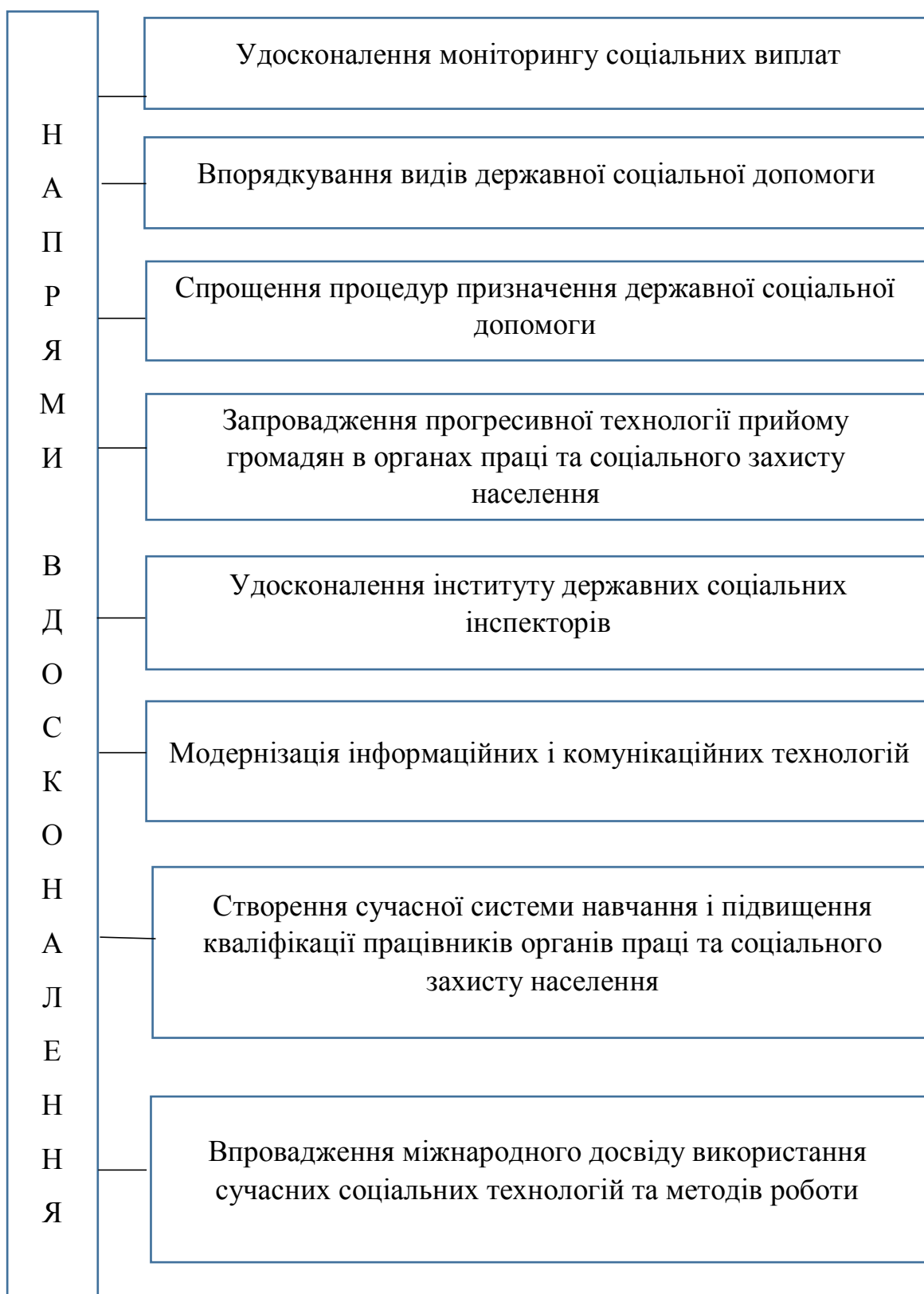

Рисунок 3.1. Основні напрями вдосконалення системи соціального захисту населення

Основними напрямками вдосконалення системи соціального захисту є:

1) удосконалення моніторингу системи соціальних виплат, спрямованих на подолання бідності, шляхом:

- визначення конкретних цілей, завдань та показників виконання бюджетних програм соціального захисту населення;
- запровадження нових методологічних підходів до визначення показників бідності;
- забезпечення проведення оцінки та моніторингу ефективності системи державної соціальної допомоги;

2) впорядкування видів державної соціальної допомоги, здійснення заходів щодо посилення адресності соціальної підтримки окремих груп населення з урахуванням матеріального стану та умов проживання сім'ї, а саме:

- запровадження готівкової форми надання населенню житлових субсидій на підставі розрахункових норм;
- інтегрування програми житлових субсидій в систему державної соціальної допомоги;
- визначення важливим принципом адресного спрямування державної підтримки орієнтацію на сім'ю, забезпечення її життєвих потреб з урахуванням вимог законодавства щодо сімейного обов'язку утримання тих членів сім'ї, які потребують матеріальної допомоги чи опинились у скрутних життєвих обставинах;
- запровадження економічно обгрунтованих критеріїв визначення права на отримання державної соціальної допомоги, в тому числі оцінки майнового стану сім'ї;
- заохочення громадян до активної життєвої позиції та прагнення підвищити рівень життя своєї сім'ї власними зусиллями;

- підвищення розмірів усіх видів державної соціальної допомоги до рівня прожиткового мінімуму відповідних соціальних і демографічних груп населення;

3) спрощення процедур призначення всіх видів державної соціальної допомоги через застосування:

- принципу призначення усіх видів державної соціальної допомоги за однією заявою;
- мережі консультаційних служб із залученням громадських організацій з метою широкого інформування громадян про їх права та обов'язки у сфері надання державної соціальної допомоги;
- сучасних інформаційних технологій для дистанційного консультування громадян, визначення права особи на державну соціальну допомогу та призначення такої допомоги;
- принципу довіри до наданої особою інформації про свій майновий стан та покладання функції доведення не достовірності такої інформації на органи державної влади;

4) запровадження нової прогресивної технології приймання громадян в органах праці та соціального захисту населення за принципом "єдиного вікна", що забезпечить їх обслуговування на якісно новому рівні, шляхом:

- застосування інтегрованого підходу до надання усіх видів державної соціальної допомоги, на які особа має право;
- формування інформаційної бази про отримувачів та потенційних отримувачів державної соціальної допомоги;
- забезпечення ефективного використання коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, передбачених на виконання програм соціального захисту населення;
- підвищення ефективності роботи спеціалістів органів праці та соціального захисту населення;

5) удосконалення інституту державних соціальних інспекторів через:

- визначення однією з основних функцій державних соціальних інспекторів здійснення соціального супроводу найбільш соціально вразливих сімей;
- збільшення чисельності державних соціальних інспекторів з урахуванням нормативів соціального обслуговування сімей;
- навчання державних соціальних інспекторів основ психології та соціальної роботи;
- поліпшення організаційного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення роботи державних соціальних інспекторів;

б) модернізація інформаційних і комунікаційних технологій та удосконалення зв'язків з громадськістю через:

- створення сучасної технічної бази та розвиток інформаційно-аналітичної системи органів праці та соціального захисту населення;
- формування єдиної бази даних отримувачів державної соціальної допомоги та Єдиного реєстру осіб, які мають право на пільги, інтегрованих з базами даних (реєстрами) Державної податкової адміністрації України, Пенсійного фонду України, державної служби зайнятості, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, державних органів реєстрації актів цивільного стану, створення відповідних загальнодержавних мереж;
- впровадження інтегрованих програмних продуктів для надання всіх видів державної соціальної допомоги за однією заявою;
- застосування сучасних соціально-інформаційних технологій для врахування громадської думки щодо існуючих і нових соціальних програм;
- формування сучасної інформаційної системи з метою запровадження пластикової чи іншого виду картки (соціального паспорта особи);

7) створення сучасної розгалуженої постійно діючої системи навчання і підвищення кваліфікації працівників органів праці та соціального захисту населення, що сприятиме підвищенню якості обслуговування населення, та запровадження сучасної системи управління персоналом;

8) впровадження міжнародного досвіду використання сучасних соціальних технологій та методів роботи, у тому числі розвиток благодійництва у сфері надання соціальної допомоги соціально вразливим верствам населення.

Не слід забувати про те, що в Україні проходить децентралізація влади, яка істотно впливає на формування нової системи соціального захисту населення. У процесі об'єднання територіальних громад з'являється потреба у впровадженні нових напрямів, які допоможуть вдосконалити систему соціального захисту країни.

Соціальна сфера потребує подальших реформ у таких напрямках:

- децентралізація територіальних громад з концентрацією центрів надання соціальних послуг;
- створення нових підходів в організації роботи системи надання соціальних послуг, що надаються окремим верствам населення;
- встановлення мінімального базового пакета (рівня) соціальних послуг, що повинен забезпечуватися на рівні територіальної громади;
- впровадження адресної соціальної допомоги, яка б забезпечувала базові потреби окремих малозахищених категорій населення;
- залучення недержавних організацій з метою посилення конкуренції на ринку надання соціальних послуг.

На даний час серед пріоритетних напрямів підвищення ефективності системи соціального захисту та використання бюджетних ресурсів територіальних громад у сфері соціального захисту та соціального забезпечення варто виділити: подальші зміни підходів, що базуються на фінансуванні мережі установ, до закупівлі та фінансуванні соціальних послуг через механізм соціального замовлення, створення конкурентних позицій неурядовим організаціям на ринку соціальних послуг та впровадження ефективних механізмів фінансової підтримки громадських ініціатив в частині надання соціальних послуг на місцевому рівні, спрямування фінансових ресурсів для забезпечення превентивних механізмів щодо попередження основних ризиків у сфері соціального захисту та усунення проблем бідності населення.

Перспективу подальшого розвитку в зазначеному напрямі визначається необхідністю побудови оптимальної моделі фінансового забезпечення соціального захисту в умовах децентралізації влади.

3.2. Особливості реформування системи соціального захисту населення

Нагальною необхідністю сьогодення у сфері бюджетного забезпечення соціального захисту населення в Україні є перехід від політики простого нарощування обсягів бюджетних видатків на зазначені цілі до структурних реформ у соціальній сфері. З метою розв'язання проблем, що існують нині у сфері фінансування соціального захисту доцільно було б:

- перенести акценти з підтримки вразливих верств населення на створення передумов для розширення продуктивної зайнятості та забезпечення гідних умов праці;
- звернутися до світового досвіду формування та розвитку системи соціального захисту населення під кутом зору можливості його адаптації до вітчизняних умов;
- удосконалити систему державних соціальних стандартів;
- здійснити диверсифікацію постачальників соціальних послуг та впровадити відповідні механізми та програми дотримання соціальних стандартів та нормативів;
- впорядкувати чинну систему пільг, що дасть змогу підвищити ефективність витрачання бюджетних коштів.

Реалізація запропонованих заходів дасть змогу покращити ситуацію у сфері забезпечення соціального захисту громадян та сприятиме раціональнішому використанню обмежених бюджетних коштів.

Реформування системи соціального захисту населення з метою створення умов для досягнення високого рівня життя громадян, посилення цільової

спрямованості соціальних програм, поглиблення адресності має розпочинатися з реформи пенсійного забезпечення та соціальних виплат. Наступний етап передбачає реформування системи соціальних послуг з метою підвищення якості таких послуг. Надання якісних послуг не лише задовольняє фізичні, соціальні та культурні потреби окремої людини, але й сприяє формуванню і збереженню духовних цінностей у суспільстві.

Останнім часом спостерігається зростання кількості осіб, що потребують соціального захисту. Відповідно зростає потреба у збільшенні кількості соціальних послуг та їх видів. Багато з них надаються недержавними організаціями та закладами, є унікальні та інноваційні. Виникає необхідність упорядкування соціальних послуг, узагальнення кращого досвіду їх надання та створення системи соціальних послуг, що задовольнятиме потреби населення.

За останні 10 років прийнято понад 20 законів, якими встановлено державні гарантії щодо надання соціальної допомоги різним категоріям населення. Однак за цей час не було створено належної нормативно-правової бази для забезпечення гарантування та регулювання певного рівня якості соціальних послуг.

Існуюча державна система соціальних послуг орієнтована здебільшого на догляд у стаціонарних закладах, що не сприяє зміцненню родинних стосунків, ускладнює інтеграцію вразливих груп населення.

У закладах та установах не повною мірою використовується механізм управління якістю соціальних послуг, не проводиться оцінка ефективності та не відбувається вплив таких послуг на підвищення рівня життя особи, якій надаються соціальні послуги. Така ситуація значною мірою спричинена відсутністю стандартів якості соціальних послуг. Законодавство визначає соціальний стандарт як сукупність норм і нормативів, що регулюють переважно

розподіл ресурсів для надання соціальних послуг, але не дають можливості для проведення оцінки ефективності та впливу послуги на якість життя отримувача.

Централізований підхід до визначення потреби в соціальних послугах і формування мережі соціальних служб, закладів та установ зумовлює орієнтацію якості та обсягу таких послуг переважно на фінансові можливості бюджету, а не на потреби населення і не передбачає залучення отримувачів послуг та їх представників до планування і контролю за якістю наданих послуг. Відсутні методики проведення оцінки потреби у послугах як на рівні територіальної одиниці, так і на рівні закладу.

Реформування системи соціального захисту має проводитися цілеспрямовано, системно, відкрито і поступово, що потребує:

- здійснення взаємоузгоджених послідовних заходів на державному і місцевому рівні, залучення до процесу реформування всіх суб'єктів організації що забезпечують соціальний захист населення;
- забезпечення співпраці на засадах партнерства надавачів соціальних послуг усіх форм власності;
- організації відповідного реагування закладів що забезпечують соціальний захист на нові вимоги у цій сфері;
- належного забезпечення фінансовими, людськими, науковими та іншими ресурсами.

Для ефективного процесу реформування системи соціального захисту населення в Україні мають бути виконані основні вимоги, які вказані на рисунку 3.2.

Рисунок 3.2. Вимоги до процесу реформування системи соціального захисту населення в Україні

Під час реформування та розвитку система соціального захисту повинна відповідати таким вимогам:

1) орієнтованість на задоволення потреб отримувачів допомоги:

Види, форми та обсяг соціальної допомоги спрямовуються на надання послуг у розв'язанні проблем і відповідають попиту.

2) адресність надання соціальної допомоги:

Передбачає диференціацію надання соціальної допомоги з урахуванням умов життя їх отримувача, адресне фінансування з місцевих бюджетів, закупівлю послуг або цільову соціальну допомогу отримувачу;

3) залучення отримувача допомоги до розв'язання власних проблем, як що це можливо:

Подолання споживацького підходу до отримання соціальної допомоги, розвиток самостійності та активності отримувача, його власних можливостей у розв'язанні проблем, що виникають;

4) децентралізація системи надання соціального захисту:

Передбачає базування соціальної допомоги на рівні громади, розукрупнення великих закладів і центрів, територіальне наближення надання послуг до місця проживання або перебування їх отримувачів для забезпечення збереження або відновлення соціальних зв'язків і родинних стосунків. Посилення ролі та відповідальності органів місцевого самоврядування за якість, фінансове забезпечення, обсяг, вибір надавача соціальної допомоги;

5) вдосконалення нормативно-правової бази для надавачів соціальної допомоги:

Забезпечення ефективного надання соціального захисту населенню потребує вдосконалення нормативно-правової бази, а також удосконалення послуг та інфраструктури у державних закладах:

6) ефективність забезпечення соціального захисту:

Зазначена вимога передбачає підвищення ефективності управління бюджетними коштами. Зміст та організація соціальної допомоги забезпечують найповніше задоволення індивідуальних потреб отримувачів та спрямовані на досягнення позитивних змін в їх житті, сприяння інтеграції в суспільство, самовизначенню, особистісному та творчому розвитку;

7) прозорість та підзвітність системи соціального захисту:

Процеси планування, організації надання соціальної допомоги, моніторингу їх якості мають відбуватися за участю всіх відповідальних структур, включаючи самих отримувачів та їхніх представників, із залученням

громадського контролю та незалежних інспекцій, оприлюдненням результатів перевірок, інформуванням громадян про діяльність у сфері соціального захисту;

8) забезпечення якості системи соціального захисту:

Система забезпечення якості соціальної допомоги передбачає введення мінімальних державних стандартів якості та здійснення постійного контролю за їх дотриманням, та методик, які стимулюють підвищення рівня якості такої допомоги;

9) використання найкращого досвіду:

Передбачає вивчення і поширення найкращого вітчизняного та міжнародного досвіду застосування методик забезпечення соціального захисту, проведення оцінки потреб отримувачів, ефективності планування, навчання персоналу, фінансування та контролю якості.

Міжнародне співробітництво у сфері організації та надання соціальних послуг повинно бути спрямоване на обмін досвідом практичної роботи та науковою інформацією для:

- упровадження в практику передових методик організації та надання якісних соціальних послуг;
- підготовки та перепідготовки кадрів;
- удосконалення нормативно-правової бази.

В результаті реформування системи соціального захисту населення в Україні очікуваним є підвищення рівня якості життя та реалізація конституційних прав населення шляхом створення системи соціального захисту, яка задовольняє потреби населення в отриманні доступних та якісних адресних соціальних послуг. Забезпечення широкого інформування громадськості щодо цілей та завдань реформування, популяризації стандартів якості та пояснення їх ролі в процесі регулювання якості соціальних послуг з боку отримувачів, проведення громадського моніторингу якості такої допомоги шляхом створення та розповсюдження соціальної реклами.

3.3. Визначення характерних етапів вдосконалення системи соціального захисту населення

З кожним днем у системі соціального захисту України з'являються нові досягнення, процес розвитку набуває все більш широкі масштаби, запроваджуються реформи та збільшується кількість наукових досліджень і підходів до вирішення проблемних питань, визначення суті впровадження інноваційних заходів у сфері соціального захисту населення в Україні.

Розвиток системи соціального захисту населення необхідно втілювати на засадах партнерства та у результаті спільних дій між державою, органами місцевого самоврядування громадськими організаціями та самими громадянами, які потребують соціального захисту.

Ефективне надання соціальної допомоги може здійснюватися шляхом досягнення чіткого виконання обов'язків суб'єктами забезпечення соціального захисту населення в Україні за напрямками:

- реформування пенсійного забезпечення;
- створення системи соціальних послуг, яка задовольнить потреби населення;
- реформування, а точніше оновлення системи адресного підходу до громадян, які опинились в складних життєвих обставинах;
- детальне вдосконалення нормативно-правової бази по різних напрямках системи соціального захисту населення;
- впровадження сучасних методів та методик підходу до надання кваліфікованої допомогою громадянам, які опинились в складних життєвих обставинах.

Виходячи з викладеного, з метою вдосконалення системи соціального захисту населення в Україні виникає необхідність практичних кроків:

1. Етап вдосконалення системи соціального захисту населення в розділі реформування пенсійного забезпечення передбачає реформування механізмів, які відповідають за захист доходів пенсіонерів, інвалідів, одиноких громадян

похилого віку (надання безоплатних соціальних послуг, субсидій, медичного обслуговування), з детальним моніторингом якості їх реалізації.

2. Етап створення системи соціальних послуг, яка задовольнить потреби населення має складатися з декількох напрямів:
 - захист материнства та дитинства, шляхом розроблення програм з підвищення батьківського потенціалу та підготовки фахівців, які зможуть донести мету цих програм до різних категорій громадян;
 - захист молоді у різних сферах життя шляхом активізації внутрішніх здібностей молодої людини та мотивації її до активного громадського життя;
 - протидія домашньому насильству шляхом створення спеціальних підрозділів, центрів та підготовки кадрів, які зможуть якісно навчити особу жити без насильства;
 - створення мультицентрів, в яких різні категорії громадян, такі як внутрішньо переміщені особи, учасники АТО/ООС зможуть отримати безоплатні послуги з правової допомоги, психологічної, гуманітарної та інших видів натуральної допомоги.
3. Етап оновлення системи адресного підходу буде працювати ефективніше при створенні у кожній громаді та в кожному районі міста комісії, яка буде моніторити потреби громадян та перенаправляти їх за місцями надання конкретної соціальної допомоги потрібної саме цій особі, також детальний моніторинг рівня фінансового забезпечення особи або родини допоможе перерозподілити кошти соціальної допомоги та визначити пріоритетом допомогу для найменш захищених верств населення.
4. Етап вдосконалення нормативно-правової бази передбачає здійснення за кількома напрямками шляхом підвищення ступеню відповідальності отримувачів соціальної допомоги за недостовірні данні про рівень фінансового забезпечення та посадових осіб за неналежне виконання посадових обов'язків.
5. Етап впровадження сучасних методів та методик підходу до надання кваліфікованої допомогою громадянам, які опинились в складних життєвих обставинах має відбуватись шляхом залучення фахівців з соціально розвинених

країн, які мають позитивний досвід у мінімізації або подоланні негативних обставин в яких опиняються їх громадяни, для надання практичних рекомендацій фахівця з України, які працюють у системі соціального захисту.

Тож, визначивши етапи розвитку системи соціального захисту населення в Україні, стає очевидним, що реформування системи соціального захисту населення в Україні забезпечується правовим, методологічним, інформаційним, організаційним та реорганізаційним механізмами.

Саме в такий спосіб система соціального захисту населення в Україні має розвиватися та служити на користь громадянам держави та будувати сприятливі умови для досягнення максимально гідного рівня життя громадян в сучасних умовах.

ВИСНОВКИ

Докладний аналіз різноманітних джерел щодо сутності системи соціального захисту дозволяє підсумувати, що під соціальним захистом розуміється комплекс законодавчих та запроваджуваних заходів, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, розвитку особистості та може поділятися на декілька понять, широке та вузьке. У першому розумінні, широкому, соціальний захист представлений, як функція держави, направлена на формування повноцінного громадянина та розвитку особистості, надання умов для соціалізації й утворення особистості в житті. У другому, вузькому, як система соціальних, економічних та правових гарантій, які гарантують додержання важливих соціально-економічних прав людини.

Вивчивши запропоновані різними дослідниками варіантів визначення системи соціального захисту було виділено декілька основних особливостей, які є невід'ємною складової системи.

Отже, до системи соціального захисту відносяться соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальне забезпечення, які своєю чергою поділяються на напрями, які відповідають за різні сфери та захищають громадян, які опинились в складних життєвих обставинах.

Так, з'ясовано, що формами реалізації соціальних функцій та принципів держави є напрями її практичної діяльності, спрямовані на впровадження в життя принципів та цілей держави, на вирішення завдань, які стоять перед нею, і на реалізацію її функцій. Оскільки соціальне забезпечення, соціальне страхування і соціальна допомога спрямовані на забезпечення гідного життєвого рівня населення, то це є соціальною функцією держави у вузькому значенні.

Соціальна сфера посідає важливе місце серед усіх життєво важливих сфер, які допомагають окремим категоріям населення країни досягнути встановлених параметрів якості життя окремих малозахищених верств з метою забезпечення мінімальних рівнів соціального захисту. Уряд країни повинен

керуватися принципом, що кожне суспільство є відповідальне за соціальний добробут громадян.

Наявність в країні збалансованих систем соціального страхування і соціального забезпечення як базових елементів соціального захисту населення сприяє політичній та економічній стабілізації суспільства. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є окреслення проблемних питань впровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи та висунення пропозицій щодо їх вирішення.

На даний час серед пріоритетних напрямів підвищення ефективності системи соціального захисту та використання бюджетних ресурсів територіальних громад у сфері соціального захисту та соціального забезпечення варто виділити: подальші зміни підходів, що базуються на фінансуванні мережі установ, до закупівлі та фінансуванні соціальних послуг через механізм соціального замовлення, створення конкурентних позицій неурядовим організаціям на ринку соціальних послуг та впровадження ефективних механізмів фінансової підтримки громадських ініціатив в частині надання соціальних послуг на місцевому рівні, спрямування фінансових ресурсів для забезпечення превентивних механізмів щодо попередження основних ризиків у сфері соціального захисту та усунення проблем бідності населення.

Перспективу подальшого розвитку в зазначеному напрямі можливо вбачати у необхідності побудови оптимальної моделі фінансового забезпечення соціального захисту в сучасних умовах децентралізації влади.

У роботі обґрунтовано необхідність удосконалення системи соціального захисту населення в Україні відповідно до сучасних умов. Напрямами вдосконалення механізмів забезпечення соціального захисту визначено цілеспрямованість, системність, відкритість і поступовість, що потребує: здійснення взаємоузгоджених послідовних заходів на державному і місцевому рівні, залучення до процесу реформування всіх суб'єктів організації що забезпечують соціальний захист населення; забезпечення співпраці на засадах партнерства надавачів соціальних послуг усіх форм власності; організації

відповідного реагування закладів що забезпечують соціальний захист на нові вимоги у цій сфері; належного забезпечення фінансовими, людськими, науковими та іншими ресурсами.

Підвищення рівня якості життя та реалізація конституційних прав населення шляхом створення системи соціального захисту, яка задовольняє потреби населення в отриманні доступних та якісних адресних соціальних послуг це є очікуваним результатом поступового розвитку соціального захисту.

Систематизувавши та визначивши етапи вдосконалення процесів реформування, виходячи з викладеного, з метою вдосконалення системи соціального захисту населення в Україні виникає необхідність практичних кроків, за допомогою яких прискориться процес розвитку та реформування стану соціального захисту – вдосконалення системи соціального захисту, створення системи соціальних послуг, оновлення системи адресного підходу, вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження сучасних методів та методик.

Тож, визначивши етапи розвитку системи соціального захисту населення в Україні, стає очевидним, що реформування системи забезпечується правовим, методологічним, інформаційним, організаційним та реорганізаційним механізмами.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Конституція України, від 28.06.1996 р. – № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Доклад. Социальное обеспечение в целях социальной справедливости и справедливой глобализации. Периодическое обсуждение вопросов социальной защиты (социального обеспечения) в соответствии с Декларацией МОТ о социальной справедливости в целях справедливой глобализации, 2011 г. – Женева : Международное бюро труда, 2011. – 205 с.
 [Електронний ресурс]. Режим доступу:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_154242.pdf.
3. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения / Е. Е. Мачульская – М., 1997. – 315с.
4. Соціальне забезпечення і страхування. Збірник офіційних документів з коментарями. – М., 1994. – 634с.
5. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми / Н. П. Борецька. – Донецьк : Янтра, 2001. – 351 с.
6. Денисов М. Ю. Социально-экономические преобразования пенсионной системы в России : [монографія] / М. Ю. Денисов. – Ростов на Дону: РГЭА, 2000. – 246 с.
7. Сіденко С. В. Глобалізація економіки: соціальні наслідки і проблеми / С. В. Сіденко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2004. – № 1 (25). – С. 10.
8. Новіков В. Формування і прогнозування доходів населення / В. Новіков // Україна: аспекти праці. – 2002. – №3. – С. 26-28.
9. Шклярський Ю. Соціальний захист в економічній структурі суспільства / Ю. Шклярський // Соціальний захист. – 1998. – №

8. – С. 33-40.

10. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні / О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1. – С.31-35.

11. Шайхатдинов В. Ш. Право соціального забезпечення Российской Федерации: [учеб. пособие] / В. Ш. Шайхатдинов. – Екатеринбург, 1996. – 435 с.

12. Право соціального забезпечення України : [навчальний посібник] / [За ред. П. Д. Пилипенко]. – К. : Істина, 2007. – 434 с.

13. Сімкіна О.В. Змістовний аспект поняття «соціальний захист» та основні засади його втілення на європейському просторі / О. В. Сімкіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=438>.

14. Мальований М. І. Соціальне страхування: навч. посіб. / М. І. Мальований, П. К. Бечко, В. П. Бечко – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 496 с.

15. Синчук М. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. / М. Синчук, В. Бурак. – К. : Знання. – 2006. – 318 с.

Список літератури:

16. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - К.: Просвіта, 1996. - 80 с.

17. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету – 2009 – №2. стр.34-45.

18. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. Монографія. – Донецьк: Янтар, 2001. – 352 с.

19. Синчук С.М. Право соціального забезпечення України: навч. посібник / С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2003. – 306 с.

20. Шевчук П. І. Соціальна політика / Шевчук П. І. – Львів: Світ, 2003. – 400с.

21. Якушев Л. П. Социальная защита. – М. : Владос, 2007. – 204 с.
22. ВІСНИК КНТЕУ 2/2009 Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави ФЛОРЕСКУЛ Н.,
23. Скуратівський В. А. Соціальна політика / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 365 с.
24. Дехтяренко Ю. Ф. Концептуальні засади розвитку регіональної системи соціального захисту населення в Києві / Ю. Ф. Дехтяренко, Н. М. Гринчук // Упр. сучас. містом. – 2002. – № 7–9 (7). – С. 140–143.
25. Соціальний захист населення України / за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ; Фенікс, 2010. – 212 с.
26. О. ФЛОРЕСКУЛ. «Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави», аспірант кафедри фінансів КНТЕУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/02/6.pdf>
27. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=377>
28. Електронний ресурс / Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>
29. «Молодий вчений» № 5 (45) травень, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/126.pdf>
30. Студопедія. Ваша школопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_336446_sutnist-ta-vidi-sotsialnogo-zahistu.html
31. Серватинська І.М. Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування : дис. ... к.е.н. : Спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Черкаси, 2016. – 276 с.
32. Соціальний захист населення України : статистичний збірник ; Відповідальний за випуск О.О. Кармазіна. – 2017.

33. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
34. Надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат потерпілим на виробництві (членам їх сімей) за I квартал 2018 року / Сайт Фонду соціального страхування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/957578>.
35. Лушина Н.Л. Роль и значения общественных фондов потребления / Н.Л. Лушина. – М. : [б.и], . – 99 с.
36. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=473>
37. Значення та форми соціального страхування. Захист потерпілого з боку держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://parainter.at.ua/index/osn_zd_9_b_21_04_24_04/0-840
38. Офіційний вебпортал парламенту України / Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
39. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовт. 2007 р. № 880-р.
40. Черевко Г. В. Економіка природокористування / Г. В. Черевко, М. І. Яцків. — Львів : Світ, 2015. — 208 с.
41. Туниця Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст / Т. Ю. Туниця. — К. : Знання, 2016. — 300 с.
42. Лінник С. О. Державне регулювання природокористування на регіональному рівні: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. наук з держ. упр. / С. О. Лінник ; Харк. регіон. ін-т держ. упр. ; НАДУ. — Х., 2018. — 25 с.

43. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. — К. : Знання, 2017. — 271 с.
44. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / за заг. ред. С. І. Дорогунцова. — К. : КНЕУ, 2005. — 988 с.
45. Розміщення продуктивних сил : підручник / за ред. В. В. Ковалевського. — К. : Т-во "Знання", КОО. — 2016. — 351 с.
46. Статистичний щорічник України за 2020 рік / за ред. О. Г. Осауленко. — К. : Консультант, 2007. — 551 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

УКРАЇНА
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
МИРНОГРАДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

вул. Центральна, 9, м. Мирноград, Донецька область, 85323, тел./факс (06239) 6-11-22

E – mail: mail@myrnograd-rada.gov.ua Веб-сайт: www.myrnograd-rada.gov.ua

Код ЄДРПОУ 33123536

Директору Навчально-наукового
Інституту післядипломної освіти
Ользі ГАНИЧ

ДОВІДКА

про впровадження результатів магістерської роботи

Рекомендації щодо розробки та впровадження до системи соціального захисту населення в Україні нових методів та механізмів запропонованих магістрантом Проценко О.О., які розроблені на підставі аналітичних даних, будуть рекомендовані до використання у роботі спеціалістам, які працюють у сфері соціального захисту населення Мирноградської об'єднаної територіальної громади. Зазначені напрямки дозволять підвищити рівень роботи з громадянами та кадрами. Сприятимуть ефективності надання соціальної допомоги та формуванню нового кадрового підходу на міському рівні, що стане ефективним інструментом в удосконаленні системи соціального захисту на рівні органу місцевого самоврядування. Використані рекомендації дозволять підвищити обізнаність працівників соціальної сфери в сучасних методах надання соціального захисту населенню.

Керуюча справами Виконавчого комітету
Мирноградської міської ради

Оксана НОВОСЕЛЬЦЕВА

ДОДАТОК Б

Список
наукових праць Проценко Олени Олександрівни
 (прізвище, ім'я, по батькові)

№ з/п	Назва	Видавництво, журнал (назва, номер, рік) чи номер авторського свідоцтва	Кількість друкованих аркушів	Прізвища спів авторів
1	2	3	4	5
1	Розвиток соціальної сфери в Україні в умовах євроінтеграційних процесів	Збірник конференції по тезам Х Міжнародної науково-практичної конференції; «Наука, Суспільство, Освіта: Актуальні питання та перспективи розвитку» (м. Харків, 29-31 серпня 2020 р.).	0.30	-
2	Пропозиції щодо вдосконалення законодавчої бази України щодо роботи з батьками, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків	Збірка конференції І Міжнародної науково-практичної конференції "Приоритетні напрямки науки та розвиток технологій" (м. Київ, 27-29 вересня 2020 р.).	0.31	-

1. Загальний обсяг публікацій складає – 0,61 д.а., з яких особисто магістранту належить 0,61 д.а.

Автор

(підпис)

Проценко О.О.

(прізвище, ініціали)

Керівник

(підпис)

Кравченко С.І.

(прізвище, ініціали)